

**CO SLUŠÍ UVÁŽITI
O SV. JANU NEPOMUCKÉM.**

**K DVĚSTĚLETÉMU JUBILEU
JEHO SVATOŘEČENÍ
19. BŘEZNA 1929**

napsal

JOSEF RYBÁK S. J

**PROČ NEDOŠLO JIŽ DŘÍVE
K SVATOŘEČENÍ
JANA NEPOMUCKÉHO.**

Na základě spisů soudního řízení
vysvětluje

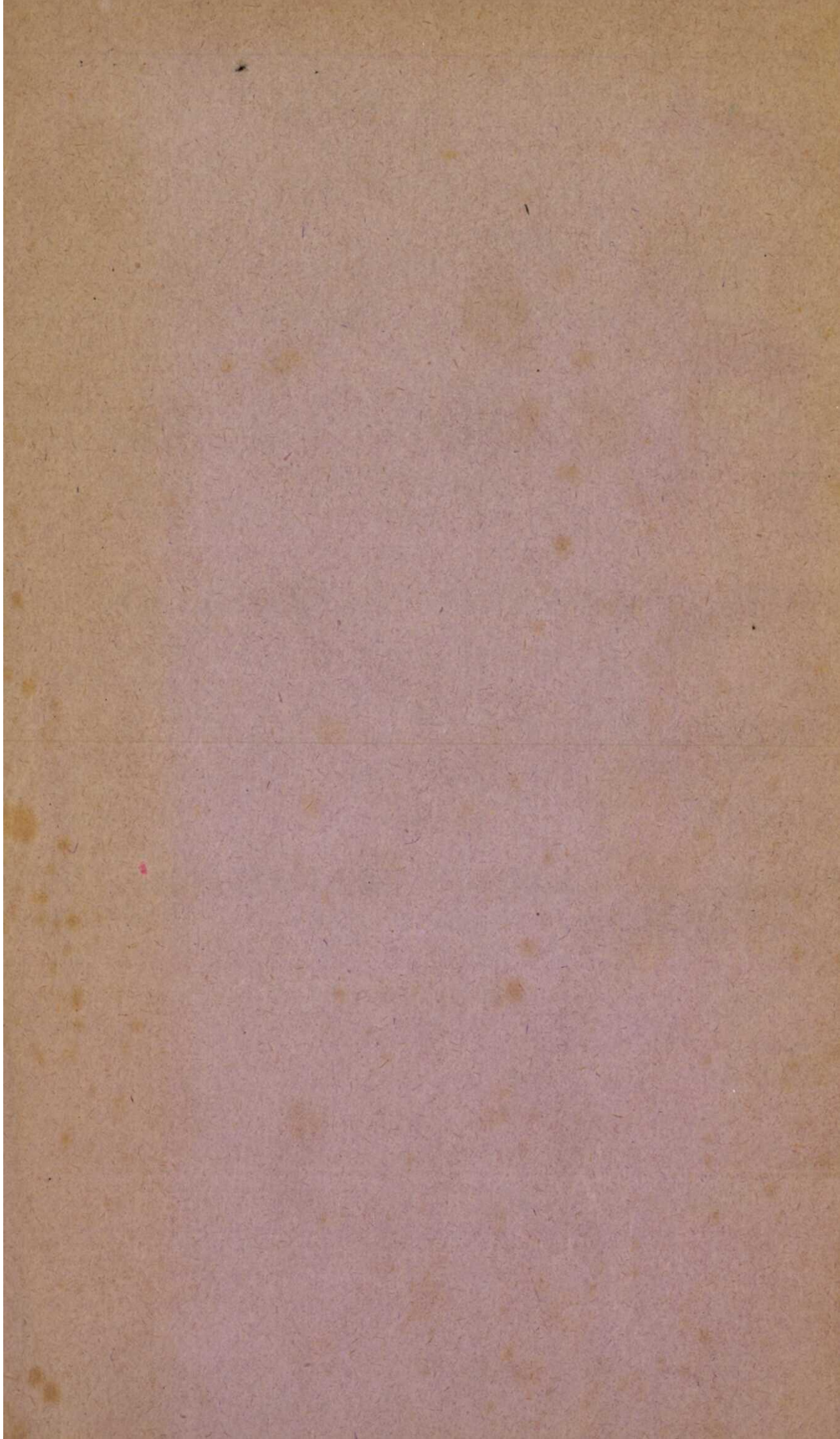
Dr. JAN NEP. SEDLÁK,
světící biskup pražský.

Podíl údů „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“ na rok 1929. Číslo 2.

Cena 2 Kč 50 hal.

V PRAZE 1929.

Nákladem Dědictví sv. Jana Nepomuckého.
Tiskla Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.



**CO SLUŠÍ UVÁŽITI
O SV. JANU NEPOMUCKÉM.**

* * *

**K DVĚSTĚLETÉMU JUBILEU
JEHO SVATOŘEČENÍ**

* *

19. BŘEZNA 1929

napsal

JOSEF RYBÁK S. J.

Podíl údů „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“ na rok 1929.

Číslo 2.

V PRAZE 1929.

Nákladem Dědictví sv. Jana Nepomuckého.
Tiskla Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

IMPRIMI POTEST.

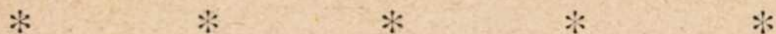
Pragae, die 26. Augusti 1928.

Methodius Řihák S. J.,
praepositus provinciae Čechoslovacae Soc. Jesu.

IMPRIMATUR.

Pragae, die 7. Novembris 1928.

✠ **Antonius Podlaha,**
episcopus Paphiensis, vicarius generalis.



ÚVODEM.

Úvahy následující vyrostly z vděčnosti k sv. Janu Nepomuckému. Život sám mne naučil, jako — tušíme — každého z jeho ctitelů, ho vřele ctít. A netajím se tím, že kolébka moje stála v osadě s farním kostelem tohoto světce, kde jsem se zrodil k životu milosti, že jsem při první své návštěvě hrobu jeho v Praze prosil za kněžské povolání a že se mně dostalo nejen tohoto, nýbrž i povolání do řádu, jenž čítá sv. Jana mezi své přední patrony, ano, že jsem se dočkal tohoto jubilea Svatojanského, jež mohu následujícími řádky spoluoslaviti. Chtěl jsem, aby úvahy moje byly jasné, přehledné, hřejivé a praktické, tak aby byly snáze k užitku jak lidu katolickému tak i jeho kněžstvu.

Na Velehradě v červnu 1928.

Josef Rybák S. J.

PRAMENY,

JICHŽ JSME POUŽILI, JSOU:

Dr. Frant. Stejskal, Sv. Jan Nepomucký, — Praha, Dědictví sv. Jana Nep., 1921.

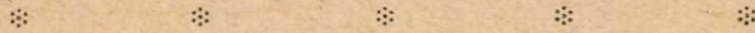
Dr. Josef Pekař, Tři kapitoly o sv. Janu Nepomuckém — Praha - Karlín, Společnost vydavatelská, 1921.

Dr. Klem. Borový, Sv. Jan Nepomucký, — Dědictví sv. Jana Nepomuckého, 1878.

Boh. Balbín S. J., Miscellanea historica, liber IV. 1862.

Skopec Fjndřich, Paměti Fr. Vaváka. — Praha 1907.

W. Fr. Neumann, Hundertjährige Jubelfeier der Heiligsprechung des hl. Johann v. Nep. — Prag 1829.



•Jan jest jeho jméno.•

Luk. 1, 63.

I. Sv. Jan Nepomucký, mučedník tajemství zpovědního (životopis).

Dvě vzácná jubilea v roce 1929 obracejí zraky naše k metropoli mladého státu našeho, k mateřskému velechrámu ve vlastech našich, k dvěma rovům, časem sice od sebe vzdáleným, místem však sobě blízkým, ba i historií, zdobou a krásou sobě podobným, k rovům Václava a sv. Jana Nepomuckého: tisícileté jubileum mučednické smrti onoho a dvousté jubileum kanonisace čili svatořečení tohoto.

V každé svatyni křesťanské, v každé rodině katolické, v každé chatce, v každém srdci katolickém popolu zaznějí v roce tomto často sv. jména, Václav a Jan z Nep., drahá každému katolíku československému, zaznějí v prosbách, v písních a v řečech slavnostních. Vše, co nese jméno sv. Václava nebo sv. Jana Nep. bude se cítit obrozeno, oduševněno, povzneseno.

Každý z těchto našich národních světců si zaslouží zvláštní oslavy a pocty. Protože patřičná pozornost sv. dědici našemu bude věnována jinde, věnujeme úvahy následující sv. knězi a mučedníku našemu Janovi.

Patříme-li v duchu na množství soch a obrazů světce tohoto, které zůstaly ještě ušetřeny přes všechno pusté obrazoborství, jehož jsme bohužel byli svědky po dosažené samostatnosti, patříme-li na sochy jeho na rozcestí pod korunami lip košatých, na mostech, nad

říčkami i mohutnými proudy, na obrazy jeho ve svatyních našich, ať představují ho jako mlčelivého zpo-
vědníka s prstem na rtech, ať jako rozdavače almužen,
ať jako trpitele svrženého do vln vltavských, všechny
zanikají, jakmile spatříme nádherný stříbrný náhrobek
jeho se stříbrnou rakví, nesenou anděly, s dvojím ol-
táříkem po bocích pod těžkým baldachýnem nad bý-
valým jeho hrobem v ochozu katedrály svatovítské.

K tomu, milý čtenáři, obrátíme zřetel, když jsme
si krátce uvedli na paměť životopis světce našeho.

1. Kolébka Janova stála v západních Čechách,
v městečku Pomuku nebo Nepomuku, na úpatí hory,
zvané Zelené, kde podle legendy stanul sv. Vojtěch vra-
ceje se z Říma, a kde vyprosil zemi suchem vyprahlé
úrodný déšť.

Je tedy světec náš synem vlasti naší. Narodil se
prý mezi rokem 1320—1330 ze zbožných rodičů. Z r.
1369 máme podpis jeho: Jan Velflín, ač se obyčejně
podepisoval Jan z Pomuka. Otec, jménem Velflín, byl
rychtářem v Pomuku a možná rodem Němec. Synáček
na křtu sv. dostal jméno Jan. „Jan jest jméno jeho“,
a jméno to znamená: Pán je milostivý. A vskutku Bůh
vyvolence svého neobyčejně omilostnil.

Jako hošíček horlivě prý ministroval v klášteře
pomuckém, jenž náležel synům sv. Bernarda čili Cister-
ciákům. Vzdělav se na vyšších školách v Praze, stává
se notářem a spolustolovníkem arcibiskupovým. Asi
r. 1380 je již knězem, oltářníkem v kapli sv. Erharda
a Otilie čili „vlašimské“ ve velechrámu sv. Víta a brzy
nato farářem u sv. Havla na St. Městě pražském.

R. 1381 odchází na universitu v Padově, odkud
se vrací r. 1387 jako doktor práva církevního. Při ná-
vratu sám arcibiskup Jan z Jenštejna ho vítá a jme-
nuje kanovníkem u sv. Jiljí. Za dva roky se stává ka-
novníkem vyšehradským a zůstává jím až do své smrti.
Rozsáhlá činnost sv. Jana dostoupila vrcholu, když se
stal generálním vikářem arcibiskupovým a arcijáh-
nem žateckým (1390). Tehdejší kněžstvo, v povinnostech
svých vlažné a pohodlné, mělo v něm přísného visitátora.

Arcibiskup Jan z Jenštejna hájil oproti králi Václavu IV. statečně práv církve, čímž však proti sobě velice popudil krále, muže to vášnivého, vrtkavého a neústupného. Poněvadž náš Jan stál podle spravedlnosti na straně arcibiskupově, i jej postihla zášť králova. Roztržka mezi arcibiskupem a králem se ještě zvětšila, když arcibiskup královského úředníka Jana Hulera, smělce a rouhače, vyobcoval z církve a když za opata kláštera v Kladrubech, kde chtěl král zříditi biskupství, potvrdil zvoleného Olena.

Král v rozhořčení svém dal 13. března 1393 zajmouti tři kanovníky, rádce arcibiskupovy, mezi nimiž byl i sv. Jan. Po výslechu káže našeho sv. patrona odvésti do mučírny na rohu Můstku na St. městě pražském. Zde ho na kladce natahují, na bocích pálí a kleštěmi zv. „palečnice“ na palcích rukou i nohou svírají. I král prý ho vlastní rukou pálil. Konečně „k vydechnutí duše ukrutně zmučený“ má býti utopen ve Vltavě. A skutečně, dne 20. března, když již slunce dávno zapadlo, kolem hodiny deváté, smutný průvod ubírá se za svitu pochodní ulicemi pražskými. Jsou to biřici, kteří vlekou zbídačelého trpitele Jana na kamenný most. Asi uprostřed, kde dřív bývala pěkně kovaná mříž s rytinou, se průvod zastaví. Je tichá noc: Neslyšet než výkřiky pacholků a šum chladných vln. Pojednou sv. Jana vyzdvihnou, a již se řítí střemhlav v šumný proud. Za okamžik mizí pod vodou. „Jan jest jméno jeho“, t. j. Pán je milostivý. Hle! nad hlavou utopeného ukázalo se 5 hvězd, jako by spadly s nebes a jako by chtěl Bůh zjevití, s jakou gloriolou se má vyobrazovati.

Tělo jeho vytažené z řeky, uloženo bylo (prý) nejdříve v kostele sv. Kříže, odkud v krásném průvodu za hlaholu všech zvonů pražských neseno jest od kanovníků a kněží na hrad pražský a zde v katedrále svatovítské se slzami pohřbeno. Tolik z jeho životopisu.

Nápadno jest, proč král tolik zuřil právě proti sv. Janovi, kdežto ostatní dva spoluzajaté propustil. Příčinu napovídá kronika pražská slovy: „Johánek, doktor ctihodný, utopen byl, protože káral krále ze hříchu.“

Jasnější a určitější zprávu nám dává vyslanec sněmu basilejského Tomáš Ebendorfer z Haselbachu, jenž dlel r. 1433 v Praze, an píše: „Poněvadž — jak se praví — se zdráhal porušení tajemství zpovědní.“ Kanovníci pražští, jmenovitě vrstevníci Janovi, jistě znali tuto příčinu, ale bezpochyby z bázně před mstivým králem neopovážili se jí vyzraditi. Když však smrtí královou minulo nebezpečí, mluvilo se o tom veřejně. Proto sděluje nám ji i spisovatel český Pavel Žídek (nar. r. 1413) ve svém spise „Správovna“.

2. Pravost této příčiny potvrdil svědek nejlepší, totiž vševědoucí Bůh sám. Hrobem se končí dějiny obyčejného smrtelníka: dříve nebo později upadá v zapomnutí. U sv. Jana však tomu tak není. Neboť hrob jeho, na jehož vrchní desku dali nápis: M. J. Pomuk, t. j. mistr Jan z Pomuka, záhy po smrti se stává slavným. Na ten tedy obrátíme, jak jsme slíbili, pozornost svou.

Zde dějí se totiž nápadné příhody a zázraky. Tak sám Bůh chrání jeho posvátnost a čest. Kdokoli by ze žertu, neřku-li z opovázlivosti a na potupu pošlapal hrob Janův, nevyjde bez trestu, byť to byla jen malá nehoda.

Kalvínek Václav z Roupova na př. z drzosti jde a šlápne na hrob tento, načež si klidně prohlíží chrám. Ale když vychází, právě na prahu stihne ho smutná zpráva, že syn jeho zemřel. Sám pak zešílev, bídně končí v Litoměřicích.

Poněvadž ctitelů sv. Jana přibývalo, dána kolem hrobu železná mříž, na niž zavěšovali zbožní ctitelé prosby své i dary záslibné (votivní). Ach, jaké doby přešly nad tímto hrobem! Nejpohnutlivější byla doba krátké vlády kalvínského krále, Bedřicha falekého. Ve chrámě sv. Víta všechny katolické památky ničeny a rozbíjeny, byť i byly sebe posvátnější a památnější. Došla řada i na hrob sv. Jana Nep., poněvadž kalvínům byla úcta jeho solí v očích. Ale sotva se drzí ničitelé dali do práce a začali rozbíjeti mříž, již dva z nich se kácejí k zemi, jeden dokonce polomrtev musil být vynesena z chrámu, načež zakrátko skončil. Tím

ostatní zastrašení, ustali od bohaprázdného díla svého. Na věčnou paměť to představuje pěkná polovypuklá dřevořezba z r. 1630 na stěně dělicí presbytář od ochozu, naproti hrobu světcově.

Hrob sv. Jana měl však býti ještě mnohem nápadněji oslaven. R. 1719, 15. dubna byl u přítomnosti mnoha vynikajících svědků a znalců, tří lékařů a dvou chirurgů otevřen. A hle: v hloubce 1'18 m našli kostru neporušenou. Když jeden ze znalců, dr. Fuchs, děkan fakulty lékařské, vzal do rukou lebku sv. mučedníka, vypadl z ní jazyk. Ihned koloval z ruky do ruky a k úžasu všech přítomných shledán neporušený. Když ho lékaři nařízli nožikem na dvou místech dosti hluboko, poznali, že je z načervenalé hmoty jako obyčejný jazyk lidský. Dr. Löw z Erlsfeldu ihned prohlásil: „S bezpečným svědomím prohlašuji jej za jazyk lidský.“ Chirurg Schutzbret: „Co se týká jazyka, dovozují, že se mimo zázrak nemohl přirozeně zachovati, poněvadž mezi údy těla právě jazyk nejdříve podléhá zkáze.“ Stejně vyjádřil se dr. Puchmann: „Jazyk velmi snadno zkáze podléhá, a proto důsledně do čtvrtého století se bez zázraku zachovati nemohl.“ Třetí lékař, dr. Fuchs shoduje se úplně s drem Löwem a konečně chirurg Schober dosvědčil: „Zachování jazyka je zázračné. Měl jsem v rukou svých mnoho lebek a shledal jsem, že nejdříve vzaly za své jejich vnitřnosti, zde však máme opak.“

Nepoznáváš v tom, milý čtenáři, skvělé svědectví nebes pro zpovědní mlčelivost sv. Jana? Zázrak ten uspíšil blahorečení světcovo; které by se bylo mohlo provésti hned po jeho mučednické smrti, kdyby nebyly to znemožnily náboženské spory věku XV. a vzniklé z nich války husitské. Celé jednání dalo se s velikou přesností podle nařízení papeže Urbana VIII., jak též dokazují spisy uložené v archivu metropolitním, jež obsahují šest svazků. Přes mnohé překážky posv. sbor obřadů v Římě schválil 7. června 1721, aby se na počest sv. Jana Nep. 16. května konaly hodinky a mše sv. v Čechách, Němcích a zemích dědičných. Spolu dovoleno tělo blahoslavencovo vyzdvihnouti ze země

a uložiti pod deskou oltární. Papež Innocenc XIII. tento výnos kongregace potvrdil 25. června 1721, kterýžto den platí za den blahorečení.

Ale pouhé blahorečení katolíků celkem neuspokojilo: byltě blahoslavenec již v celé střední Evropě uctíván jako svatý. Započato tedy s procesem kanonisačním. R. 1725, 27. ledna, jazyk světcův znovu ohledán a prozkoumán. Jakmile otevřeli reliquiář, v němž se choval, neporušený jazyk během jedné hodiny zčervenal a naběhl. I ono naříznutí z r. 1719 se rozevřelo a i žilky se objevily. Přítomní lékaři a universitní profesori, jakož i chirurgové netajili se obdivem a uznali, že uchování jeho od porušenosti a hniloby od r. 1719 jest nový zázrak. Když k tomuto velevýznamnému svědectví přibily ještě čtyři zaručené zázraky, jež se udály na přímluvu našeho blahoslavence, prohlášení za svatého bylo mu přirknuto a na sv. Josefa r. 1729 v Římě v Lateráně vykonáno papežem Benediktem XIII. Tak náš sv. Jan, který pro svou zpovědní mlčelivost byl od krále Václava IV. r. 1393 ve Vltavě utopen, u sv. Víta naproti kapli vlašimské pohřben a neporušeností jazyka svého více než třistaletou oslaven, prohlášen jest za svatého a patrona země české.

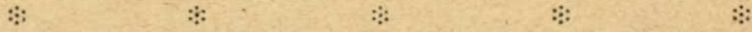
Svatořečení oslaveno bylo způsobem neobyčejně okázalým všude, kdekoli byl světec znám, nejokázaleji ovšem v Praze u hrobu jeho. „Slávou a ctí korunoval jsi ho.“ (ž. 8, 6).

Díváme-li se dnes na skvostný stříbrný náhrobek sv. Jana Nep., zhotovený r. 1736, s nádherným baldachýnem, jenž byl obnoven r. 1889, a uvážíme-li celou historii hrobu jeho, poznáváme, jak krásně se tu splnilo slovo Sirachovo (25, 11): „Štasten, kdo jazykem svým neklesá.“

Známo jest ovšem, že i sv. Jan, jako vše katolické, má zavilé protivníky; známo, jak vandalsky se u nás zuřilo hlavně po převratě proti všemu, co bylo svatojanské. Kolik památných i krásných soch bylo od lidu poštvaného strženo a zničeno. Lid tento však skutečně z velké části nevěděl, co činí, nevěděl, že sedl na lep štváčům záštím zaslepeným. To je jakási útěcha pro

ctitele našeho sv. patrona. Než, netřeba se tomu příliš diviti, když sám Kristus Pán nezůstal ušetřen hrozně potupy! Či nekácely se též kříže, neznesvěcovaly svatyně, nevytlupovaly svatostánky? Než, jako ani největší potupa Pána a Spasitele našeho není s to, aby vyrvala víru ze srdce uvědomělého Čecha-katolíka, tak ani sebe větší běsnění proti sv. Janu Nepomuckému neoloupí ho o velikou důvěru a vděčnou úctu k tomuto velikému patronu a miláčku našeho národa. Sv. Jene, milý patrone vlasti naší, oroduj za nás!





»Vy jste světlo světa«.
Mat. 5, 14.

II. Sv. Jan Nepomucký, vzor kněze.

V prvé úvaze uvedli jsme život oslavence našeho, sv. Jana Nepomuckého. Každý světec má určité stáří a určité povolání, v němž zvláště je vzorem a příkladem. Sv. Jan věkem muž a povoláním kněz je přirozeně vzorem a příkladem kněží. Již za to sluší děkovati Bohu a sv. Janu, poněvadž je povolání kněžské nesmírně důležité.

Co by bylo s křesťanstvím bez kněží? Bez kněží nebylo by hlasatelů evangelia; pohanstva by neubývalo, ale přibývalo; nebylo by obětovníků oběti nejsvětější, oltáře by byly zbytečny, svatostánky prázdný; nebylo by těch, kteří by nás smiřovali s Bohem, podávali nám chléb k životu věčnému, připravovali nás na cestu poslední. Krátce, nebylo by křesťanství. Co je vojsko bez vůdce, stádo bez pastýře, žáci bez učitele, děti bez otce, to jest lid křesťanský bez kněze. Ale co pomůže, má-li vojsko sice vůdce, jenž však je vede špatně? má-li stádo pastýře, jenž však ho nechrání proti vlkům? má-li žactvo učitele, jenž je slovem sice vzdělává, skutkem však pohoršuje? mají-li dítky otce, jenž však je nechá o hladu a žízni? Právě tak co prospěje, má-li sice lid kněze, ale nehodného, špatného? Kněz takový je sůl, která — jak dí božský Mistr — se nehodí k ničemu. Kolik tudíž na tom záleží, abychom nejen měli kněze, nýbrž abychom měli hodné kněze! Jak jsme šťastni, že v nebeské galerii světců ze všech věků a národů má národ náš čtyři kněze-světce: Vojtěcha, Prokopa, Jana Nepomuckého a Jana Sarkandra; to jsou sice čtyři zářná světla, čtyři

krásné vzory pro každého, koho povolal Bůh k službě oltářní, ale především pro kněze národa našeho. Letošní jubileum svatojanské nás nutí, abychom upřeli zraky své na tohoto oslavence sv. Jana Nepomuckého, na vpravdě vzácný vzor v povolání kněžském.

1. Náš Jan byl kněz učený. K nabytí učenosti je potřebí dvého: schopnosti a píle. Letopisy svědčí, že Jan záhy osvědčil vlohy neobyčejné. Ale vlohy samy nestačí k vědění; třeba jich použití k studiu. Jan mnoho studoval. Zápisky dějepisné svědčí, že se záhy stal arcib. notářem čili úředníkem, jemuž bylo sepisovati listiny právní. Tebdy byl ještě klerikem. Aby mohl úřad ten zastávati, musil býti dobře znalým latiny a osvědčiti zručnost praktickou; musil tedy i studovati. Než, při tom nezůstalo. Ignác Dlouhoveský, kanovník svatovítský (1668) tvrdí, že studoval na vyšší škole u sv. Apolináře v Praze; jesuita Balbín zas, že byl posluchačem na nově založené universitě pražské, na níž se stal nejdříve mistrem svob. umění a po studiu bohosloví a církv. práva doktorem obého. Než to jsou (prý) pouhé domněnky. Jisto jest, že již jako kněz a farář u sv. Havla věnoval se studiu právníckému na universitě pražské, na níž za rok byl prohlášen bakalářem práva církevního. Ale ani na to se neomezil. Odebral se do Padovy ve Vlaších, kde bylo proslulé učiliště právnícké. Zde pobyl od r. 1382—1387; i rektorem ultramontánů (cizinců) se stal. Po skončených studiích povýšen na doktora práva církevního, načež přijat ještě téhož roku 1387 za doktora dekretů na universitě pražské.

O jeho neúnavné píli svědčí též činnost, již osvědčil jako arcijáhen žatecký, nedbaje námahy veliké, k vůli níž se bezpochyby předchůdce jeho vzdal toho úřadu. Byloť úkolem arcijáhnovým spravovati záležitosti duchovní i obroční v 225 farách. Připojíme-li k tomu ještě práce a námahy spojené s úřadem jeho jako generálního vikáře pražské arcidiecése, zda nezasneme jak nad píli, tak nad schopnostmi Janovými?

Učenost a vědění plodí čest a vážnost, a pomáhají zpravidla k vysokým úřadům a hodnostem. Tak tomu bylo i u sv. Jana. Již starý kronikář tituluje ho „slavný

doktor Johánek“. Arcibiskup Jan z Jenštejna, muž velmi vzdělaný, měl zvláštní zjevení, jež dal vymalovati na stěnu kaple arcibiskupské, ptá se i Jana na výklad jeho. Sotvaže se vrátil z Padovy, povyšuje ho za kanovníka, později za arcijáhna žateckého, ano jmenuje ho i svým generálním vikářem, t. j. předním zástupcem svým ve správě arcidiecése. Jan má bdíti nad čistotou víry kléru i laiků a nad pořádkem mravním. Také kapitola vyšehradská, jejímž kanovníkem se brzy stal, svěřuje mu právní záležitosti své.

2. Než, sotva by se byl těšil patron náš takové cti a vážnosti, kdyby k učenosti jeho nebyla se pojila druhá, ještě důležitější vlastnost, totiž *s v a t o s t*. Kněz učený, ale ctnosti postrádající je jako dělník, jemuž schází jedna ruka, a k tomu ještě pravá, takže nemůže mnoho vykonati. Dobře arcibiskup Jan z Jenštejna napsal v listu svém bratru svému Václavu do Padovy, aby nehledal pouze vědy, nýbrž aby byl pilen také dobrých mravů, neboť „věda samotná jeví se jako slepý krtek“. Jako tento má oči a nevidí, i neví, kam leze, tak také učenec, nemá li ctnosti, jedná jakoby učenosti neměl (neviděl), jakoby nevěděl, co je dobré a zlé, co vede k cíli a co ne. Každý, jakmile pozná mravní slabost a ubohost byl si i učeného kněze, pozbývá i pravé vážnosti k němu, poněvadž vidí, že se podle učenosti své neřídí. Jestliže učenost vzdělává rozum, ctnost a svatost vzdělává a zušlechťuje srdce a získává *d ů v ě r u*. Co je kněz bez důvěry? Co je kněz bez svatosti?

Jan však byl skutečně knězem *s v a t ý m*. Podejme toho svědectví. Co praví zprávy, zápisky a letopisy současné i pozdější? Arcibiskup Jan Očko dává mu vysvědčení života ctnostného v žádosti ke Stolicí apoštolské, aby obdržel nějaké obročí a mohl být vysvěcen na kněze. Ludolf, opat augustiniánský ve Slezsku, jenž studoval v Praze, píše o našem Janu, jak se zdá r. 1398 (tedy pět let po smrti jeho), o utopení jeho, „muže cti-hodného, milého Bohu i lidem, Němcům i Čechům“. Hagen, kronikář rakouský, kolem r. 1400 jmenuje ho „poctivým, zbožným knězem“. Neznámý životopisec arcibiskupa Jana z Jenštejna ve spisku svém z r. 1401,

tedy osm let po utopení, zmiňuje se o něm slovy: „Ctihodný Jan, generální vikář, milostí Boží stal se mučedníkem.“ Arcibiskup sám ve své žalobě na krále do Říma často označuje Jana slovem „ctihodný“ (venerabilis). Mimo to nazýván jest mužem zbožné paměti, později přímo blahoslaveným, ba i svatým, dávno před jeho blahořečením i svatořečením. Náš soudobý a slovatný znalec dějin českých vůbec a věku XIV. a XV. zvláště, dr. Josef Pekař, ve spisku svém: „Tři kapitoly o sv. Janu Nep.“ z r. 1921, prozkoumaj historické památky svatojanské, dospívá k závěru: „Jan z Pomuka žil jako člověk i jako kněz životem příkladným“ a opět: „Jan z Pomuka byl lepší, než bylo průměrné české kněžstvo jeho doby.“ Již ve věku XV. nebo XVI. mohl býti prohlášen blahoslaveným, kdyby nebylo bývalo náboženských sporů tehdejších. Ale nejen tyto ale i nepříznivé okolnosti pozdější odsunuly zahájení procesu beatifikačního až do století XVII. Trval celou řadu let, a možno říci, že se málokterý proces konal s takovou přesností a důkladností — ačkoliv mnohé životopisné památky byly v bouřích náboženských zničeny — jako beatifikační proces světece našeho. Právem tudíž slovatný učenec právě zmíněný mohl napsati: „Sv. Jan náleží k tomu menšímu počtu svatých, kteří snesou historickou zkoušku své světecké legitimace. On jediný z českých svatých musil uznání své vykoupiti mnohonásobnými procesy, výslechy, přísahami, komisemi, protokoly, tělesným ohledáním atd., on jediný, ač byl kandidátem svatosti hned od své smrti, musil zažítí, že ztratily se původní doklady jeho práva a že zloba času spletla a pokazila mu proces jeho ve chvíli konečného úspěchu.“

Ptáme-li se dále, proč se sv. patron náš od mučednické smrti své těšil pověsti svatosti a proč byl konečně prohlášen za svatého, odpověď zní: Poněvadž osvědčil v životě a smrti své ctnost nadprůměrnou, hrdinskou a poněvadž Bůh sám dosvědčil svatost jeho zázraky.

Ať se alespoň o některé ctnosti jeho zmíníme: Sv. Jan byl neobyčejně svědomitým po každé stránce.

Jako arcib. notář pilně zaznamenává každou právní záležitost, aby nikdo si nemohl stěžovati do nesprávnosti nebo nespravedlnosti; jako farář u sv. Havla sepisuje podrobný soupis (inventář) veškerých věcí kostelních; jako generální vikář hájí neoblomně samosprávy a neodvislosti církve; tak na př. při potrestání smělého a rouhačného milce králova, podkomořího Hulera, a při potvrzení Olena za opata kladrubského, nedbaje, že tím jistě uvalí na sebe veliký hněv králův. Jan není však neústupným: nerozpakuje se náhled svůj opravit, byl-li poučen o správnějším. A kdo by neobdivoval se jeho opatrnosti a mlčelivosti, s níž tajil „tajemství zpovědní“? Mlčeti, když mlčeti třeba, může býti v některých okolnostech velmi těžké. Chápeme zajisté, že bylo to pravé hrdinství, když Jan přes všechny muky pálením a lámáním údů a i přes ortel smrti, neprozradil tajemství mu svěřeného. Neplatí i zde: „Jestliže kdo neklesá ve slově, je to muž dokonalý, mocen držeti na uzdě také celé tělo“ (Jak. 3, 2.)?

Nejskvělejší však svědectví svatosti Janově dal Bůh vševědoucí, jenž zkoumá ledví a srdce a jenž oslavil Jana četnými divy, které se udály na přímluvu jeho. Neboť „víme“, — jak děl uzdravený slepec od narození —, „že hříšníkům Bůh neslyší, nýbrž je-li kdo bohabojný a činí vůli jeho, toho slyší“ (Jan 9, 31).

Životopisci mluví o celých knihách, v nichž zaznamenány byly zázraky na přímluvu sv. Jana, které se však ztratily, když za Bedřicha falckého kapitola byla vyhnána. Ovšem největším divem ze všech jest a zůstane div s jazykem sv. Jana. Byltě po 326 letech nalezen v těle již zcela zetlelém úplně neporušen, a když jej po 6 letech lékaři zase zkoumali a ohledávali, zázračně naběhl a zčervenal. Jaké vyznamenání světcovo za mlčelivost zpovědní!

Že svatost plodí jmenovitě důvěru, splnilo se i na světcích našem. Arcibiskup Jan Očko učinil ho spolustolovníkem svým, arcibiskup Jan z Jenštejna, sám muž svatý, svým osobním tajemníkem. Je pravděpodobno, že svěřil mu též dozor a péči o své příbuzné, kteří právě dleli v Padově, když tam Jan studoval.

I dlouhá doba pěti let, která tam prodlel, zdá se tomu nasvědčovati, že nebyly studie v Padově jeho jediným zaměstnáním. Královna Žofie si ho zvolila svým zpovědníkem.

A co máme říci o důvěře v jeho přímluvu na věčnosti? Hrob jeho stal se záhy pro mnohé drahým útočištěm. Ne nadarmo obehnán byl dvojí mříží, na níž byly zavěšeny modlitby k němu v jazyku latinském, českém a německém. Již před blahořečením Janovým hrob jeho osvětlován byl hojným světlem, svícemi a lampami; schránky pro dary byly plné: obsahovaly desky stříbrné, obrazy světců, sošky postav mužských i ženských, srdce stříbrná i zlatá, oči stříbrné, ruce, čelisti stříbrné a j. Chudší ctitelé kladli tam nesčetné obrázky na dřevě a hojné svíce.

A což bylo teprve, když sv. mučedník byl prohlášen za svatého a když přiřknuta mu úcta veřejná! Jakou krásou a nádherou se přioděl hrob jeho! Kolik zbudováno jemu svatyní ve vlastech našich, kolik postaveno oltářů, kolik zhotoveno soch, kolik namalováno obrazů! Nejsou to vesměs skvělé důkazy důvěry a vděčnosti k sv. knězi a mučedníku našemu?

3. Koruna veškeré ctnosti a svatosti jest věrnost a vytrvalost. Byli křesťané horliví, obětaví, a zdálo se, že jsou i pevní, ve víře a lásce své neoblomní. Než, nebyli, nezůstali. Přišel pokušitel, nasliboval jim možná málo nebo pohrozil jim také trochu, a hle, — zlákal je: neboť Krista opustili, od církve jeho odpadli. Byli hrdinové, a zdálo se, že jsou u věrnosti ke Kristu nezvratní jako cedry libanské, — a přece nevytrvali, zpronevěřili se Kristu a církvi.

U Sebasty v Armenii stálo na zamrzlém jezeře 40 bojovníků, kteří za to, že byli křesťany, měli za nejtěžší zimy zhytnouti mrazem. Již se zdálo, že všichni přináležející k tomuto ctihodnému počtu vytrvají a obdrží korunu věčnou, když tu pojednou jeden z nich vyskočí a spěchá do teplé lázně, — nevytrval.

Tak tomu nebylo u našeho milého sv. Jana. Král slibuje mu, že ho povýší, vyznamená, vyzradí-li zpověď královninu. Než nadarmo! I hrozí mu mukami! Ale

nadarmo! Vlastní rukou pálí ho smolnicí na bocích, takže sotva by byl kdy ozdravěl, — ale nadarmo! Již ho vedou na kamenný most nad Vltavou, již se řítí do jejích vln, ale vše nadarmo! Jan věrně vytrval. Proto se tak vhodně čte na svátek jeho evangelium o sv. Janu Křtiteli: „Co jste vyšli vidět? třtinu li větrem se klátící? — člověka li měkkým rouchem oděného?“ Nebo ani náš sv. Jan nebyl třtinou, a místo roucha měkkého smolnicí byl popálen.

Učenost, pravili jsme, získala sv. Janovi úctu, svatost důvěru, ale věrnost a vytrvalost zjedнала mu palmu vítězství a slávy. „Kdo vytrvá až do konce, ten spasen bude“ Proto hned při jeho mučednické smrti Pán ho oslavil: Kolem hlavy ukázalo se pět hvězd jako odlesk koruny slávy věčné, již se mu ihned dostalo jako mučedníku! Vltava podle zápisků toho léta vschla, jakoby se styděla, že ve vlnách jejích zahynul. Pohřeb jeho, jak vypravuje Balbín, byl slavný: kanovníci vydvihli jej z vody a pochovali u sv. Víta

4. Než, ptáme se ještě: Odkud Janova hrdinná ctnost? Odkud jeho věrnost a vytrvalost? A odpovídáme: Je se sv. Jan přiučil ve škole křest. askese, t. j. ve škole následování Krista. V Kristu více a více vnikal úvahou a rozjímáním. Ke Kristu často spěchal jednak ve zpovědnici, jednak před svatostánkem: Kristus ho očišťoval a občerstvoval. S Kristem se v obeti nejvyšší spojoval. Proto mohl právem o sobě říci se sv. Pavlem: „Pán byl při mně a posiloval mne“ (2 k Tim. 4, 17). Krátce: Jan byl muž modlitby; modlitbou si otvíral poklady nebes podle ujištění samého Pána: „Proste a obdržíte!“ A Jan byl muž sebezáporu. Nešel podle náklonnosti svých ale spravoval se vnuknutími a povzbuzeními milosti, čili s milostí spolupůsobil. Proto také křesťanské cítění obestřelo život jeho krásnými legendami; na př. že před utrpením svým putoval do St. Boleslavě k Matce Boží prostřednicí všech milostí, ano že před svěcením na kněze konal duch. cvičení a rozjímání po celý měsíc. I když to není dějepisně historicky prokázáno, jisto jest, že Jan byl zbožný kněz.

A tak sv. Jan stojí před námi jako učený, svatý a věrný sluha Páně, protože byl i zbožným sluhou jeho. Nezaradujeme se z toho? Není to čest pro národ náš? Nemůžeme být na to hrdi? Nesluší-li se pak, aby ho každý sluha Páně následoval?

* * *

* *

»Ctím Otce svého a vy mne
zneuctíváte.« Jan 8, 49

III. Sv. Jan Nepomucký, patron cti.

Svatý Jan skvěle splnil životní svůj úkol a stav se vzorem jiných, jmenovitě kněží, o čemž pojednáno v úvaze druhé, i ve slávě své pověřen jest a vyznamenán důležitým úkolem. Podle článku víry o obcování svatých žádný z nebešťanů není zcela odloučen od nás, od našich potřeb, svízeli, zkoušek a křížů; ale trvá v nadpřirozeném spojení s námi dále až k poslední metě věků: pomáhá nám, přimlouvá se za nás, jest ochráncem naším čili patronem.

Tato ochrana světce však je zvláštního rázu podle zvláštních okolností, v nichž světec žil, podle zvláštního úkolu, jímž proslul. Sv. Jan žil ve vlasti naší, jest tudíž patronem jejím; vyznamenal se svou mlčelivostí zpovědní a tak zachránil čest královny Žofie, jejímž byl zpovědníkem. Tím si získal důvěru svých ctitelů právě v tomto ohledu, co se týká cti a dobré pověsti, a vzýván byl již dávno jako patron její.

Známý vlastenec P. Jiří Plachý z Tov. Jež. vydal r. 1641 „Život Jana Nepom.“ latinsky, česky a německy v jedné knížce, kde uvádí též modlitby k světcům našemu, které byly zavěšeny na mříži jeho hrobu a které se tam věřící modlili. Jedna z nich obsahuje také tuto prosbu: „Tebe důvěrně prosíme, abys nám u Boha svou přimlouvou všelikou milost vyjednal — — — abychom vši hanbě a pohoršení — — — ujíti mohli.“ Jiná stará modlitba tutéž prosbu vyjadřuje slovy: „abychom pod-

porování jeho zásluhami a přímluvou od potupy a zmatku časného byli ochráněni.“

Tomáš Jelínek, děkan skutečský, napsal r. 1649 hodinky kněžské (osm) na počest sv. Jana pro soukromou pobožnost. Každá hodinka má též modlitbu již dříve rozšířenou: „Vyslyš Hospodine naše prosby — — — abychom na jeho (sv. Jana) přímluvu a pro jeho zásluhy osvobozeni byli od každé zlé pověsti a časného posměchu.“ I úsloví podle zápisku Ignáce Dlouhovského (1668) povstalo: „qui times infamari, debes Joannem venerari.“ „Kdo se bojíš pomluvy, musíš uctívati Jana“. Ba máme doklad, že sv. mučedník náš byl již ve stol. XVI. vzýván jako ochránce dobrého jména; myslíme totiž nápis, jenž byl dán na mříž hrobu jeho kolem r. 1561.

Jako se v dobách označených sv. Jan osvědčil neobyčejným ochráncem tohoto vzácného statku, tak se jím osvědčuje až dosavad. Vysvitne to z řádek následujících.

1. Čest a dobré jméno nazýváme statkem vzácným, a zajisté právem. Neboť, co je čest? Čest je příznivý soud lidí o skutecích našich, o životě našem. S tímto jde ruku v ruce úcta vnější. Čím příznivější soud máme sami o někom, tím více ho ctíme i na venek, byť byl i člověkem prostým, třeba v dělnické halce; čím nepřínivější však je o někom úsudek náš, tím spíše jím pohrdáme, byť byl i milionářem.

Čest a úcta buď jest pravá, nebo jen padělaná, maskovaná, zlá a sobecká. Pravou a upřímnou plodí jen skutky dobré a život spravedlivý, etnostný; padělanou, t. j. pouze vnější získávají statky tohoto světa: bohatství, moc, krása, povýšenost a pod., poskvrněné však skutky špatnými, životem hříšným.

Z úst člověka čestného přijmeš pokyn, radu, napomenutí, kdežto člověkem v očích tvých nečestným pohrdáš. Vnější úcta dá se zaplatiti, vynutí pravé cti a úcty nelze získati ani za boh — nelze vynutiti ani přísností nejpříkřejší. „Čest jest jmění“ — dí Smiles — „jest statek ze všech nejvzácnější. Jest

jako jistina, složená ze všeobecné přízně a lásky u lidí. A ti, kdo si takové jistiny ukládají, třeba by nezbohatli na statečích tohoto světa, dojdou přece bohaté odměny v pochvale a vážnosti, již mají u lidí“ Písmo sv. samo vysoko cení čest: „Lepší jest jméno dobré než bohatství veliké.“ (Přísł. 22, 1.) Proto případný nápis dali kdys na zámek opočenský: „Byť bych ztratil vše, přece jsem si zachoval čest.“ (Omnia si perdam, tamen servavi honorem.)

Čest může býti ohrožena i ztracena: ohrožena buď námi samými, když jsme se provinili, anebo jazyky pomlouvačnými bez viny naší. Záleží-li nám na cti, budeme se v prvém případě starat, aby chyba naše zůstala utajena; a každý, kdo přispěje k tomu, prokáže nám nesmírné dobrodiní; v případě druhém rádi budeme, zastane-li se nás někdo.

Obírejme se již sv. Janem. Proč byl utopen? Hlavně proto, že nechtěl vyzraditi a nevyzradil tajemství zpovědního, že nezjevil králi Václavovi, z čeho se mu manželka jeho Žofie zpovídala. Neochránil tím cti královniny? Kdyby byl to vyzradil, byl by tím nejen ohrozil, ne-li porušil čest královniny, ale byl by tím jednak v nečest uvedl i zpověď, jednak potupil i stav kněžský. Ano ještě více: Kdyby byl zpověď vyzradil, byl by tím o čest připravil též církev, ba samého Krista, jenž ustanovil zpověď, neboť lidé tak často přenášejí chyby osobní na věc samu. Ale takto jako věrný sluha Páně a mlčelivý zpovědník zachoval čest královně, čest zpovědi, čest církvi, čest Kristu, a ovšem i sobě. Tak byl ochráncem cti svou ctností, svou vytrvalostí. Domyslíme se, že jistě i v jiných úřadech, jako arcijáhen žatecký a generální vikář, dbal pečlivě cti bližního.

Za to, zdá se, že ho chtěl Bůh právě i tím odměniti, že kdokoli se nešetrně dotknul hrobu jeho, neušel trestu. O Václavu z Roupova již jsme slyšeli. Uvedme ještě aspoň jeden doklad. Polský šlechtic, Kryštof Sluczka r. 1588 prohlížel si chrám svatovítský, při čemž ho upozornil kanovník jej provázející, že neujde trestu, kdo neuctivě vstoupí na hrob sv. Jana Nep. Ale velmož, nedbaje výstrahy, naschvál tak učinil.

A hle, vyšel z kostela, nemohl se dostat do sedla koně svého; a když ho konečně vsadili na koně, kůň se přes všechno bití z místa nehnul. Tak chtě nechtě musil slézt a jíti domů pěšky k výsměchu četných diváků.

2 Jako byl sv. Jan za svého žití ochráncem cti ctností svou, tak zůstal jím ve slávě své až dosavad svou přímluvou.

Při procesu o jeho blahořečení svědkové vypovídali zajímavé případy. Na př. Jan Albrecht, k smrti odsouzený, zproštěn byl — jak tvrdili — na přímluvu jeho úplně viny své. Na Moravě jakási Butovská, která po pěti dnech měla být popravena a se doporučila ochraně jeho, byla rovněž osvobozena. Kdyby chtěl někdo namítnouti, že takto pomáhal sv. Jan zločincům, je snadná odpověď: nepomáhal k zločinům, neboť byly již spáchány, ale pro z k r o u š e n o s t a d ů v ě r u těch, kteří se jich dopustili, pomáhal jim, aby ušli třeba i zaslouženému zahanbení. Škoda, že se mnohé zápisky ztratily, takže nelze uvést více dokladů.

Po takových zkušenostech není divu, že se mnozí utíkali a utíkají pod záštitu sv. Jana, aby neutrpěli škody na cti a dobrém jméně.

Když náš věhlasný dr. Rieger byl obviněn z velezrady (r. 1849) dověděla se o tom z novin i jeho matka. A co učinila? Ihned psala své dceři, aby zajela do Prahy přesvědčit se, „jak to s věcí Riegrovou stojí“ a dodala: „Jdi tam k sv. Janu a pros ho také za bratra, aby ho sv. Jan chránil ode vší hanby!“ (Jitro 1928.)

A komu by bylo neznámo, že dr. Lad. Rieger nejen nepropadl hanbě, nýbrž naopak stal se vůdcem svého národa, a že mu zemřevšímu národ jeho připravil vpravdě královský pohřeb!

Bylo to r. 1910. Do sakristie u sv. Víta v Praze vešel v oktávě našeho světce kněz — Němec z dálné ciziny — a prosil, aby směl sloužiti na hrobě sv. Jana mši sv. Když se vykázal listinami, připojil, že činí tak podle slibu svého a z vděčnosti, neboť záležitost týkající

se vážně jeho cti byla šťastně vyřízena. Pisatel sám ho osobně poznal.

I celé společnosti, na př. řehole, zvolily Jana svým patronem v zájmu cti a dobré pověsti. Zde sluší jmenovati řád Tovaryšstva Ježíšova, který až dosud uctívá sv. Jana Nep. jako předního svého patrona. Do kteréhokoli domu řádu tohoto po celém světě vejdeš, nenajdeš-li tam sochu nebo obraz svého sv. krajana, alespoň uslyšíš vzývání čili invokaci jeho v každodenních společných litaniích. A dějiny dokazují, že zakusilo také Tovaryšstvo Ježíšovo jeho mocné ochrany. Bylťe, jak známo, řád tento zrušen nejvyšší vrchností církevní r. 1773 a tím ovšem nesmírně zahanben a potupen. Ale r. 1814 zase obnoven jest po celém světě bez každékolí změny rádrových svých stanov a pravidel, se všemi svými tradicemi a výsadami ke své cti a k zahanbení svých nepřátel. Není to skvělé odčinění potupy, již zakusil nespravedlivým zrušením? A ačkoli má dosud zapřísáhlé protivníky, přece ani ti nemohou mu jako spořádanému a pevnému celku upříti svůj obdiv a své uznání.

A co máme říci o národě našem? Proniklo-li ctihodné jméno našeho Jana jakožto slavně prohlášeného světce a mučedníka pro tajemství zpovědní daleko přes hranice vlasti naší, nejen do dědičných zemí bývalého Rakouska, do Němec, do Polska, ale i do Italie Španěl, Portugalska, ba i do Ameriky a Číny, jistě posloužilo znamenitě cti vlasti naší a národa našeho, který před cizinou zvláště, hlavně románsko-katolickou, platil více méně za národ kacírů a rebelů.

3. Než, čeho se za to patronu našemu dostalo, zvláště když jsme se smilováním Božím a nepochybně i na přímluvu sv. patronů našich stali samostatnými? Ach, trudno vzpomínati. Jak děsné bylo popřevratové řádění proti sv. Janu tiskem, slovem i činem. Kolik památných, krásných a uměleckých soch padlo tomuto básnění za obět! Zdálo se, že se vrátila doba obrazoborectví za zimního krále Fridricha.

Jestliže řekl Spasitel náš Židům, když ho brozně potupili, řkouce, že má zlého ducha: „Ctím otce svého,

a vy mne zneuctíváte“, podobně může i sv. patron náš vytknouti protivníkům a hanobitelům svým: „Čest zachoval jsem královně české, čest církvi, čest Kristu, čest Bohu, čest i národu vašemu, a za to mne tak zneuctíváte.“

Ale i tentokráte — zdá se — Bůh sám namnoze očiividně potrestal rouhavé ničitele soch svatojanských. Známó je nám — jmen však ani míst ani osob ze šetrnosti uvésti nelze —, že v jedné obci ve vých. Čechách zkácení sochy uvedlo zuřivce do žaláře, poněvadž zřítivším se lešením byl zabit hoch, jenž k dílu přihlížel. Jinde zas obrazoborci postiženi byli hroznými ranami: v jedné rodině, jež také přiložila ruku k tomuto dílu sveřepému, brzy nato syn dospělý se zastřelil.

Než, ještě jest daleko nápadnějším, že při každém odporu proti sv. mučedníku našemu povstali vážní mužové na obranu jeho.

Bylo to ještě za Rakouska r. 1907, kdy napaden byl sv. Jan Nep. pro omyl v bule kanouisační ve sněmovně vídeňské. Tehdy světce dobře obhájil nezapomenutelný dr. Stojan, jenž zdůraznil, že údaje buly čistě historické nejsou pro katolíka závazny jako věroučné (dogmatické), nýbrž jedině formální (výslovné) prohlášení toho Jana za svatého, na jehož hrobě se děly zázraky a jehož jazyk zůstal přes tři sta let zcela neporušen.

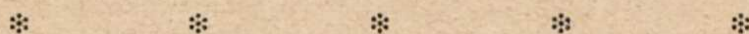
Když po převratě r. 1920 zahájil dr. Herben, známý protivník úcty svatojanské, zase prudký boj proti našemu patronu články svými v Nár. listech. časopis tento propůjčil sloupce své znamenité replice univ. prof. dra Josefa Pekaře, jenž skvěle obhájil úctu svatojanskou.

Nejdívočejším útokem na čest sv. Jana bylo šílené úsilí poštvané chátry pražské shoditi s mostu Karlova památnou sochu světcovu. Již se zástup řítil k soše, když tu před sochu ohroženou předstoupil legionář český — podle pověsti nekatolík — aby této pohaně sv. Jana blavně se zřetelem na čest národa našeho stůj co stůj zabránil, i s nasazením vlastního života. A sochu statečně uhájil.

Z těchto neohrožených obhájců cti sv. mučedníka a patrona našeho víme aspoň o jednom, jak byl za hrdinství své odměněn.

Když se totiž před válkou uprázdnil v Olomouci kanonikát spojený s probošstvím kroměřížským zv. císařský, presentoval císař na prebendu tuto z kandidátů dra Stojana. Tento zakrátko se představil panovníkovi, aby za hodnost udělenou poděkoval. Při audienci však císař — jak nám zvěčnělý lidumil sdělil osobně — zvláště zdůraznil: „Protože jsi se zastal napadené cti sv. Jana ve sněmovně, jmenoval jsem tě kanovníkem.“ Povýšení toto, jak známo, bylo stupněm k dalším hodnostem Stojanovým. Čest za čest! To, co jsme v tomto článku vypravovali doufáme, že stačí abys, milý čtenáři, nahlédl, jak je spravedливо, záhodno a prospěšno uctívati tohoto mocného patrona cti a dobré pověsti. Neplatí i zde „Kdo slaví mne, toho oslavím“? (I. Král. 2, 30)





»Blahoslaveni jste, když pro mne budou vás tupiti... a mluvíti všecko proti vám lhouce« Mat. 5, 11.

IV. Pomluvy proti sv. Janu Nepomuckému.

Isvatí mají své osudy, nejen dokud žijí v tomto údolí slz, ale i když se povznesli do slávy nebes. Nevěrecký, proti Bohu a proti nim, přátelům Božím, zajatý svět ani tehdy nedá jim pokoje: chceť jim též s hlavy strhnouti svatozář, jíž dosáhli. Také náš sv. Jan, kněz svatý a vzorný, ochránce cti a dobré pověsti — jak jsme ukázali v úvaze třetí — začož si nesporně zaslouží úcty a díků byl od světa, plného lži a rouhání, opovážlivě pomluven a ztupen.

Bohuslav Balkín napsal v životopise sv. Jana Nepom. (vyd. r. 1682) doslovně takto: „Vskutku nevím, co to má znamenati, že stále bludaři (nekatolíci) s takovým záštim soptí proti památce a hrobu bl. Jana.“ [A upozorňuje, že velepamatná, přední a mateřská svatyně na hradě pražském od té doby, co založena byla sv. Václavem, nebyla nikdy tolika svatokrádežemi poskvrněna a zneuctěna, jako od bludařů (kalvínů) za zimního krále Bedřicha falckého.] Tento výrok hodí se bohužel zcela i na dobu naši. Neboť po světové válce jsme byli toho svědky, jak hrozivě vzplanula zášť tato mezi protivníky církve katolické, jakou potupu vrhala na skvělou památku milého světce našeho a jak bezohledně ničila pomníky úcty svatojanské, zvláště sochy.

Víme příčinu toho. Protivníci tvrdí, že kultem (uctíváním) svatojanským má býti zastřen a zatlačen kult M. Jana Husi; proto prý také že bylo dávno již

protireformací naléháno, aby byl prohlášen svatým a obraz jeho co nejvíce rozšířen.

Než, to jest jedna z nejhanebnějších pomluv proti sv. Janu Nepom. Dříve však, než ji vyvrátíme, odhalme pravou tvář jiných dvou známých pomluv, totiž že sv. Jana Nepom. vůbec nebylo (že neexistoval) a byl-li, že byl mnohoobročníkem a lichvářem.

1. Sv. Jan Nepom. p r ý n e ž i l (neexistoval).

Jak pomluva tato mohla povstati? Vysvětleme to! Pražský kapitální děkan J a n z K r u m l o v a ve věku XV. napsal krátkou kroniku, t. j. krátký soupis kapitoly, kde poznamenává k r. 1383: „Děkan kapitoly pražské Johánek z Dubé utopen s mostu“ Když však v dalším vypočítávání přišel na tento rod „z Dubé“, poznal, že pochybil. I přeškrtnl jméno „z Dubé“ a napsal z Pomuka, letopočtu však n e o p r a v i l, takže místo správného r. 1393 zůstal tam rok nesprávný, totiž 1383.

Toto přehlédnutí stalo se pro celou historii svatojanskou osudným Neboť naproti tomu P a v e l Ž í d e k ve své „Správozně“ (kronice) z r. 1471 uvádí podle tradice lidu, že byl utopen Mistr Johánek, děkan kapitoly u Všech svatých a zpovědník královny pro tajemství zpovědní, ale r. 1393, kdy vyschla Vltava.

Těmito tvrzeními zaseto bylo símě pro názor o d v o u J a n e c h z P o m u k a, jenž trval po několik století. Zvláště to je V á c l a v H á j e k z Libočan, který ve své kronice české (dokončené r. 1539) udává dva Jany z Pomuka: jednoho zpovědníka královnina, umučeného r. 1383 pro tajemství zpovědní, a druhého generálního vikáře arcibiskupova, utopeného pro potvrzení opata kladrubského r. 1393, z nichž každému přidává údaje ze života jednoho a téhož sv. Jana Nepomuckého, který byl i zpovědníkem i kanovníkem i gener. vikářem. Jen neudává, kde druhého Jana nebo Johánka pochovali (1393) Jiní přívrženci tohoto názoru sice hledali h r o b d r u h é h o J a n a, ale ovšem nenalezli ho, poněvadž byl jen jeden Jan z Pomuka. Od Hájka přejal tuto nešťastnou dvojici Balbín, jehož životopis jednak poskytl látku pro mezinárodní dílo Bollandistů (Životy Svatých), jednak byl základnou při procesu beatifi-

kačním a kanonisačním. Tím ovšem mylný rok 1383 přešel i do buly kanonisační, což arci způsobilo pochopitelný jásot mezi protivníky nejen sv. Jana Nep., ale vůbec katolicismu. Poněvadž r. 1383 nebyl žádný Jan utopen a přece toho roku pro tajemství zpovědní umučený Jan byl svatořečen (kanonisován), proto prý žádného Jana mučedníka pro tajemství zpovědní nebylo. „Jan Nepom. náleží do říše legend. Neomylnost papežská selhala“ Tak usoudili, tak hlásali protivníci.

A přece každému žáčku na obecné škole je známo, že se neomylnost nevztahuje na věci ryze historické, jako tomu je v případě tomto, nýbrž jen na předměty víry a mravů. Proto se tomu církev neprotiví, aby byly údaje historické opraveny. Dodnes se opravují životopisné (historické) zprávy o svatých v breviáři podle nových výzkumů. Papež Benedikt XIV. výslovně prohlásil: „Je-li potřebí oprav (v životopise svatých), o tom souditi svobodně není naprosto zakázáno.“ Pro katolíka jest věroučně závazným jen formální čili výslovné a skutečné prohlášení Jana za svatého, což však neplatí o celém obsahu buly kanonisační. „Stal se omyl.“ Je pravda, ale ne věroučný, nýbrž jen historický; a i ten jest vysvětlen a opraven.

2. Sv. Jan prý byl mnohoobročníkem a lichvářem.

Všetřme to podle zaručených zpráv:

Náš Jan, dříve než se stal knězem, byl úředníkem (notářem) v arcibiskupské kanceláři. Po vysvěcení na kněžství (r. 1380) byl s počátku oltářníkem v kapli sv. Erharda a Otilie (vlašimské) u sv. Víta s příjmy 22 kop (1 kopa asi tolik jako 140 Kč předvál.), z čehož mu zbylo po splátce povinných vydání 10 kop, 30 grošů na potřeby osobní.

Dlouho oltářníkem nebyl, poněvadž se ještě téhož roku stal z milosti papežovy (mocí provise apoštolské) farářem u sv. Havla na Starém městě pražském. Při tom zastával i úřad sekretáře a notáře arcibiskupova. R 1382 odchází do Padovy za účelem studií, kde zůstal až do r. 1387. Po návratu do vlasti arcibiskup ho jmenoval kanovníkem u sv. Jiljí. Tak měl ovšem dvojí

obročí: jako f a r á ř (u sv. Havla) a jako k a n o v n í k (u sv. Jiljí), což však podle tehdejšího práva církevního bylo d o v o l e n o. Zapověděno bylo jen míti současně dvě fary nebo dvě arcijáhensství, t. j. dvě obročí spojená se správou duchovní. Je tedy nesprávné a nespravedlivě vinití sv. Jana z mnohoobročnictví, a to tím více, protože vzdálenost obou kostelů od sebe nebyla tak veliká, aby se byl nemohl jako farář svatohavelský zúčastniti obřadů u sv. Jiljí jako tamní kanovník.

R. 1389 uděluje mu arcibiskup hodnost kanovníka na Vyšehradě čímž ovšem přestává býti kanovníkem u sv. Jiljí, poněvadž míti současně více kanonikátů v Praze nebylo dovoleno. Jako kanovník dal velikým nákladem zde vystavěti dům (residenci) — práce zednická stála 3 kopy t. j. 420 Kč —, jež darovati chtěl svému nástupci. Když pak rok nato jasně ustanoven arcijáhнем žateckým se všelikou pravomocí duchovní, vzdává se fary u sv. Havla, takže zas není mnohoobročníkem, jak svědčí i úřední titul jeho ze dne 3. ledna 1393 (knihy konfirmační): „doktor dekretů, arcijáhen žatecký v kostele pražském (totiž u sv. Víta kde při slavnostech sedával podle práva v bílé mitře za kanovníky svatovítskými), kanovník kostela vyšehradského, generální vikář.“

A jeho příjmy? Jako kanovník vyšehradský měl 22 kop; přidáme-li k tomu 32 kop, které dostával jako arcijáhen žatecký, a 8 kop, jež mu příslušely jako gener. vikáři, máme úhrnem 60 kop ročního důchodu. A hle, i roční příjem přísného karatele kněžstva M. Jana Husi čítá se na 60 kop (Dr. Flajšhans).

Ale horší ještě jest pomluva, jakoby byl býval l i c h v á ř e m. Jan totiž půjčoval kněžím i laikům peníze, při čemž jej protivníci obviňují z lichvy. Kdo pak se dopouští lichvy? Ten kdo využítkuje nouze bližního k svému vlastnímu prospěchu, žádaje z obnosu půjčeného úrok nespravedlivý. Tehdy však bylo synodami pražskými přísně z a k á z á n o žádati z půjčky úrok byť i sebe menší. A hřích lichvy platil za hřích zadrženy (reservovaný) biskupovi nebo generálnímu vikáři.

Že by sv. Jan zákaz ten byl přestoupil, připustiti nelze. Jsoutě všechny půjčky „Jana, notáře kanceláře u dvora arcib. v Praze“ podrobně zapsány v knihách úředních, takže nebylo nesnadno zjistiti splátky a po případe i žalovati. Zvláště kněží — a těm většinou půjčoval — byli by se proti lichvaření jistě obradili. O něčem podobném však nenalzáme nikde ani nejmenší stopy.

Pravdou ovšem jest, že dlužníkovi bylo pohroženo vyloučením z církve, nesplatí-li půjčky, ve smluvený čas, což se může zdáti nepřiměřeně přísným, ba krutým. Ale nezapomeňme, že tehdy byla to obyčejná a běžná podmínka, pro niž se nikdo nehoršil. A nebyla neodůvodněna, poněvadž jednak se neplatily z půjček žádné úroky, jednak obnosy zapůjčené bývaly podle měny tehdejší značné. Dnes ovšem se liknavému a nesvědomitému dlužníku nevyhrožuje vyloučením z církve což by na mnohé působilo dojmem slabým, ale zato jsou jiné účinnější prostředky. Trinácte případů, které se uvádějí jako doklad proti sv. Janu, uváží-li se bez předpojatosti, nevrhají ani stínu neti na jasnou osobu Janovu. Konečně, i kdyby se byl Jan nějak provinil („dato non concessio“), zda nemohl to odčiniti pokáním? Sv. Augustin až do 30. roku vedl život opravdu hříšný, a přece ho uctíváme jako světce, poněvadž se celým srdcem obrátil. A kdyby v tomto případě bylo sebe méně známo o pokání našeho sv. patrona zda není známo, že mučednictví pro Krista smývá jako druhý křest všechny chyby a pokusky, jimiž se někdo provinil, a je nejkratší cestou do nebe? A náš Jan přece byl mučedníkem Kristovým

3 Na třetí pomluvu, že úctou sv. Jana Nepom. se protireformace a hlavně jesuité snažili zastíniti památku na M. Jana Husa, odpovídáme:

Jan Nepom. byl ctěn jako svatý hned po své smrti. Již jeho slavný pohřeb prokázal, jaké se těšil úctě. Kolikrát se v památkách písemných nazývá svatým! Deset let po své mučednické smrti má přívlastek „zbožné paměti“, což podle latinského (piae memoriae)

značí úctu jemu příslušející. Zachoval se kalich stříbrný z XV. stol. s nápisem na noze: „Ke cti bla ho sla ven é ho Jana Pomuka“, jenž svědčí, že byl sv. Jan od katolíků v Čechách uctíván již ve stol. XV. Na počest jeho skládány jsou oslavné básně — krásnou složil na př. Pontanus r. 1602 —; obrazy malovány: první známý obrázek jeho pochází též z r. 1602 a představuje světce již se svatozáří. Kolik soch svatojanských vytvořila doba barokní, t. j. věk XVII.: známá socha Brokofova z r. 1672, nyní v kostele sv. Jana v Praze na Skalce, stala se typickou čili vzorem pro nesčíslné množství soch nejen po vlastech českých nýbrž i v cizině. Již r. 1621 byl posvěcen k počtě sv. Jana oltář u sv. Víta v Praze a r. 1643 v rodišti jeho Nepomuku zbudován kostel. Jestliže tedy v letech třicátých ve stol. XVII. i jesuité započali sv. mučedníka ctít a úctu jeho šířit, patrně, že úcty jeho ani nevymyslili ani nezavedli, nýbrž že se jen přidali k četným již a vřelým ctitelům jeho, k nimž patřili i arcibiskupové a kardinálové, arcibiskupem Janem z Jenštejna počínajíc.

Přes to však blahořečení světce našeho nebylo bez obtíží. Zahájeno bylo kolem r. 1670 a provedeno teprve r. 1721. I svatořečení, o které bylo hned s počátku žádáno, dalo na sebe čekati ještě 8 let. A nebyti neporušeného jazyka světce, jímž sám Bůh účinně zasáhl do celé záležitosti, bylo by se bezpochyby jak blahořečení tak svatořečení o hodně prodloužilo.

Že by zde byly spolupůsobily většinou důvody česko-vlastenecké a česko-katolické, aby si národ český platící před románsko-katolickým světem za národ ka cířů a rebelů, získal zase úcty před cizinou, lze se sice domnívati, ale není odůvodněno prameny (dr. Stejskal).

Z toho, co jsme uvedli, jest však zcela jasno a patrně tři věci:

a) Sv. Jan Nep. není světce protireformace, poněvadž již dávno před ní byl ctěn.

b) Protireformace nebo lépe rekatolisace provedena byla již před svatořečením Janovým; a proto tohoto jako prostředku nepotřebovala. O Hu-

sovi se již ve stol. XVI. téměř nepsalo a v XVII. téměř ani nemluvalo.

c) Ve všech aktech (listinách) týkajících se blahořečení a svatořečení našeho mučedníka, jakož i ve všech dokladech (dokumentech) svědčících o úctě jeho před blahořečením není ani nejmenší zmínky a narážky, že úcta sv. Jana má býti zbraní a prostředkem proti kultu Husovu. Nehorázný pak nesmysl, že úctou svatojanskou měla býti jen zastíněna památka Husova, a že tudíž žádného, neřku-li svatého, Jana Nepomuckého nebylo, sám se odsuzuje.

Proto uzavíráme se slovutným soudobým historikem (drem Pekařem):

„Sv. Jan Nepom. obrany tohoto druhu nepotřebuje. On není ani vymyšlený svatý, jenž nikdy neexistoval, ani svatý, jenž vznikl podvodem, ani svatý, jenž měl zabít v českém národě Husa a dovršiti duševní zotročení českého člověka. Kdo tyto a podobné věty opakuje, opakuje omyly a nepravdy.“

Na konec připomínáme: Jedno se ještě na světě nepodařilo aniž se kdy podaří, totiž přesvědčiti někoho, kdo se nechce dát přesvědčiti, obrátiti někoho, kdo se nechce obrátiti. Nedostatek dobré vůle je zde překážkou nepřekonatelnou. Tak i zde: Těmito i všemi jinými důvody těch, kdo nechtějí, obrátiti a přesvědčiti nelze. O to se také nepokoušíme. Ale jsou též lidé poctivě smýšlející, charakterní, kteří jsou a budou povděční, poznají-li pravdu ryzí, nefalšovanou. Pro ty jsme napsali řádky tyto. Tací zajisté nejen rádi úplnou pravdu přijmou, ale také ji rozšíří a rozhlásí po okolí svém, blízkém i vzdáleném, čímž přispějí, aby se našemu milému mučedníku a patronu, sv. Janu Nep., hanebnými pomluvami tolik ztupenému, dostalo aspoň částečného zadostučinění a náhrady.

* * * * *

*

*

*

*

*

»Chvála jeho zůstane na věky věkův.« Ž. 110, 11.

V. Sv. Jan Nepomucký a národ český.

V květnu r. 1927 dleli jsme (pisatel těchto řádků) na poutním místě v Kladsku, ve Vambeřicích. Byl právě svatvečer našeho sv. Jana. Domácí ctitelé ozdobili vkusně sochu jeho nad potokem a obraz mrtvoly jeho plovoucí na vodě svěžími ratolestmi a elektrickými žárovkami. Týž den došla sem tři procesí: německé, polské a české. Večer se všechna shromáždila u ozdobené a ozářené sochy světce. Jak dojemné bylo pro pisatele a pro přítomné Čechy, když viděli a slyšeli, jak Němci a Poláci modlitbou, písní, hudbou a světly dlouho oslavovali našeho sv. patrona! V tom jedna česká žena si hlasitě povzdychla: „Zde náš sv. Jan je tolik oslavován a u nás — srážejí jeho sochy!“ Znělo to jako dunivý hrom do tichého kraje. Řekla bohužel smutnou pravdu: v duchu viděli jsme všechny urážené nebo povalené sochy světce po vlastech našich. Bylo nám to děsně líto. Nezůstalo tedy pouze při pomluvách, o nichž pojednáno v úvaze předešlé, nýbrž přistoupila ještě tato rouhavá potupa —, a to od národa našeho! Který katolík — Čech by se tu nezachvěl? Což nezaslouží si náš sv. patron býti uctíván právě od národa českého?

Každý světec slavně církví sv. povýšený na její oltáře je světlem, vzorem, přímluvčím a ochráncem celé církve, každé země, každého národa, každého věku; hlavní však význam má pro národ, z něhož vyšel, pro zemi, v níž se zrodil. Proto sv. Jan Nep., svatý kněz,

věrný sluha Páně a mučedník pro tajemství zpovědní je světlem, vzorem, přímluvčím a ochráncem všech zemí, národů a věků, ale hlavně má význam pro národ náš, pro vlast naši: je tedy vzorem a světlem pro kněžstvo naše a patronem země naší.

Snad namítne někdo, že sv. krajan náš byl Němec. I kdyby byl býval podle otce svého Němcem — což naprosto není dokázáno, — přepjatým Němcem nebyl, když svědčí vrstevník jeho, opat Ludolf Záhaňský ze Slezska, že byl „milý Němcům i Čechům“, když městečko rodné (Nepomuk), kde byl otec jeho rychtářem, bylo převážně české, když mohl zastávati úřad gener. vikáře v arcidiecési velkou většinou české a úřad arcijáhna (žateckého) v kraji silně českém a když mohl býti kazatelem v Praze z největší části české. Lze tedy souditi, že mateřská řeč jeho byla spíše česká než německá, co se zdá dosvědčovati i podpis jeho, neboť se zřídka podpisoval Jan Velflín, obyčejně však Jan z Pomuka. I předkové naši za století pozdějších ho nazývali s pýchou a radostí „vlastencem naším“. Ostatně takovými přemrštěnci čili šovinisty nejsme, že bychom k vůli nerozřešené otázce o národnosti nechtěli rádi uznati zásluhy, jež má nesporně o národ náš. O ty nám jde v úvaze následující.

1. Zásluhy sv. Jana Nep. o národ náš po stránce náboženské.

Především mučednictví jeho vůbec bylo dojista mocnou vzpruhou katolické víry u nás. Dobře, která co se týká mravní úrovně kněžstva asketicky málo vzdělaného nebyla skvělou, oživení víry přišlo velice vhod. Ale s náhledem, jakoby bývalo tehdejší kněžstvo mravně příliš pokleslé, sotva možno souhlasiti, povážíme-li, že jednak arcibiskup sám byl muž vzdělaný a dokonalý, jednak jeho generální vikář proslul svatostí. A více méně vždy plaúí: Jaký pastýř, takové stádece („Qualis rex, talis grex“).

Mučednictví pak našeho patrona hlavně pro tajemství zpovědní bylo jasným a zřejmým dokladem, že zděděná víra katolická nejen žádala zpověď, již Táboři popírali, ale že byla i konána od kruhů nejvyšších

(královny). Zvláště však dosvědčuje, že zpověď jest co se týká tajemství neporušitelná, a že na knězi jest, aby raději podstoupil i smrt, než aby se provinil proti svátostné mlčelivosti. Jak tím byla zpověď doporučena a usnadněna, kdežto vyzrazování zpovědi, z něhož viní Hus i některé kněze české ve své Postile, a jehož se dopouštěli kazatelé luterští na sklonku XVI. a počátkem XVII. století, činilo zpověď jen postrachem a mukou.

Úcta svatých pak vzdělává srdce, vždy není ničím jiným než úctou k zosobněným ctnostem. Odtud její obrodná síla pro život náboženský, nebo co člověk ctí, také miluje a rád napodobí. Proto blaze národu, dokud ctí své svaté. Toť neklamnou známkou, že má smysl pro cíle vyšší, pro pravé ideály.

Mile tudíž dojíká čtenáře životopisu sv. Jana, jakou úctou lnul lid český od prvopočátku k sv. mučedníku, jak i přes bouřlivé doby věku XV. a XVI. tato úcta se udržela, a jak po válce třicetileté neustále rostla, až počátkem věku XVIII. si téměř vynutila po výšení Jana na oltář.

2. Význam náboženský po stránce mravní úzce souvisí s významem kulturním, vzdělávacím, jak jsme částečně ukázali. Než, připojme ještě některé myšlenky, aby více ještě ozřejměla zásluha sv. Jana po stránce kulturní.

Život světcův jest nejen pro dobu souvěkou, nýbrž i pro dobu pozdější zářným meteorem ušlechtilosti a mravní krásy. Každý rys jeho ušlechtilé povahy a neobyčejné ctnosti povznáší, zušlechťuje. Četba životů svatých vždy měla blahodárný vliv na srdce nezkažená; četbou se mnozí obrátili a dali na cestu ctnosti. Osvědčilo se tu: „Příklady nutí“ (Exempla trahunt). Srdce zanícené úctou a láskou k světci chce míti také obraz jeho, který ho činí bližším a přístupnějším, jako zas každý pohled naň srdce umravňuje, očistuje a povznáší. Mučednictví pak, t. j. oběť statku nejdražšího za ideu krásna a dobra nebo ve službě povinnosti, jest něčím, co ohromuje a uchvacuje srdce, takže se dá nadchnouti k oběti podobné.

Neprospěl nám tedy sv. Jan i po stránce kulturní? Než, ještě něco. Úcta k sv. Janu nejen vtiskla schopným duchům do ruky pero, aby krásné z k a z k y o něm, jež poznali a nasbírali, napsali, ale nadchla i srdce jejich ku krásným p l o d ů m b á s n i c k ý m. Lid zpíval sv. Janu písně své, prostinké sice, ale vřelé, básníci nepovolání i povolání na počest jeho skládali ódy a epeje, mezi nimiž některé obsahem i formou zdařilé. Jiní zas štětce nebo dláta se chopili, aby milou postavu svatojanskou přenesli na plátno nebo vryli do kamene.

Tak máme již před svatořečením Janovým množství obrazů jeho a soch vedle plodů zbožné a něžné poesie prstonárodní i umělé. Že se tím tříbil a vzdělával duch český, kdo by popíral? A ani na to nesmíme zapomenouti, kolik kaplí a svatyn krásných zbudovala úcta svatojanská, z nichž jsou mnohé pravými perlami umění; na př. kaple sv. Jana na Zelené hoře u Žďáru (Zámek Žďár), již stavěl opat žďárských cisterciáků Václav Vejmluva, který tamtéž v hrobce opatské odpočívá, v níž vše, brány ochozu, dveře svatyně, oltáře a j., připomíná patero hvězd nad hlavou našeho sv. mučedníka. Kaple sama má podobu pěticípé hvězdy.

Život mravně-náboženský a ušlechtilá práce kulturní jsou však základem i pro hmotný blahobyt národa. Sv. Jan a úcta jeho tedy národ náš nejen ne poškodila, ale naopak povznesla.

3. Konečně velikou a nedoceněnou zásluhu si získal sv. Jan o národ náš v ohledu n á r o d n í m.

Mluvíme-li o stránce národní, jde zvláště o j a z y k, který byl dělidlem národů již u věže babylonské, a ovšem též o osobitý svéráz národa, o jeho povahu, zvyky a obyčeje.

Podivné jsou osudy národa našeho, hledíme-li na dynastie, které mu vládly. Z velké části to byli cizozemci — Němci. Jednoho Němce (Ferdinanda Habsb.-katolíka) stavové naši nechtěli a druhého (Bedřicha Falckého-kalvínce) na trůn povolali. Pod Němci byli jsme drahnou dobu, přes tři sta let; a teprve je tomu deset let, co jsme šťastně jho toto strásli. Co divu tedy, že naši bývalí vládci dostali chuť nás poněmčit; pak

by se jim bylo vládlo nejsnáze. A skutečně na sklonku XVIII. a začátkem XIX. století hlavně následkem centralisace josefinské už se zdálo, že nás nebude a že jakožto národ zmizíme s povrchu této země jako Slovane polabští. Tehdy šlo do tuhého. Skoro vše bylo již německé; školy státní (hlavně střední a vysoké) byly německé, státní úřady občanské i vojenské byly německé, státní podniky, jako na př. pošty, noviny a pod., byly německé. Jmenovitě Praha se rychle poněmčovala. Každý, kdo měl lepší kabát, se vydával za Němce; jazyk český byl v opovržení. Češtiny se užívalo jen v kostele, a to po výtce jen na venkově: zde se ještě česky kázalo, zde se lid česky modlil a česky zpíval.

Byli tu ovšem buditelé, kněží-vlastenci, kteří burcovali lid ze smrtelného spánku nejen slovem, ale i knihou. Než, jedno jim bylo znamenitě na ruku: pouti svatojanské, pouti do odcizené matičky Prahy k stříbrnému hrobu sv. Jana Nepom.

Již v předvečer 16. května zaplavena byla naše metropole zbožným lidem venkovským. Ulice se hemžily poutníky v jejich pestrých krojích a zaznívaly českým zpěvem. Na kamenném mostě Karlově, u ozdobené sochy svatojanské, byla hlava na hlavě: modlili se, prosili a zpívali — česky. Jak krásná byla Praha o sv. Janu! Byla jako nevěsta nastrojená, svěží, nevinná a zbožná. Zpanštlý a napolo již poněmčený Pražan, vida zdravý, bodrý, poctivý venkovský lid český, byl hluboce dojat, začal se ze svého spánku probírat a si uvědomovat, že je též původu českého, a umínil si, že zůstane, čím byl — Čechem. Poutník venkovský zas, patře na krásu staročeské Prahy s věkovitým památníkem svatovítským, se stříbrným náhrobkem sv. patrona, jehož sochu měl doma pod lipami, a ztrácej se jako zrnko písku na břehu mořském mezi zástupy ze všech konců Čech, Moravy, Slezska i Slovenska, cítil se velikým, nezničitelným. A tak v žilách národnostně tolik zkornatělých, jak pražského měšťáka, tak venkovského svatojanského poutníka, začala zase radostně proudit ta česká krev.

To je význam poutí svatojanských, toť zásluha

nesmrtelná našeho drahého sv. Jana. On pomáhal nám zachovat si život, jazyk a svéráz, — a my bychom mohli být tak nevděční a ubíjet úctu svatojanskou v srdcích svých? Jaký do nebe volající nevděk! Dobře kdosi napsal: „Kdyby byla pravdivou ohavná a vlastizrádná lež, která je původu cizáckého — berlínský odpadlík Reimann a luterán Abel jsou její původci —, že totiž sv. Jana nebylo a že by byl pouhým výmyslem, pak by ten, kdo ho vymyslel, zasluhoval, abychom mu byli nesmírně vděční a postavili nejkrásnější pomník.“ Než, sv. Jan nejen byl, ale žije dosud ve slávě nebes a je naším mocným orodovníkem. On jest vpravdě náš národní patron, a hrob jeho jest jedno z nej-památnějších a nejdražších míst pro každého Čechoslovana.

I když největší nebezpečí poněmčít nás pominulo, den svatojanský zůstal nadále s v á t k e m n á r o d n í m. O sv. Janu se slavily velké národní projevy a sjezdy, protože pouť svatojanská s čarovným ohňostrojem na vlnách Vltavy shromáždila v Praze tisíce a tisíce hostů.

To vše, co jsme v ohledu našeho národního obrození pověděli, zda to není nezapomenutelnou zásluhou našeho sv. patrona, Jana Nepomuckého?

Známý jsou rázovité verše:

„Svatý Jene z Nepomuku,
drž nad námi Čechy ruku,
by nám Bůh dal, co dal Tobě,
by náš jazyk neshnil v hrobě.“

Díky Bohu, jazyk náš neshnil, nezahynul, naopak žije a jako krásný květ se rozvíjí a novou a novou vůni vydává. Sv. Jan, o tom jsme přesvědčeni, držel nad námi prosebně ruce své, přimlouval se za nás. Co si od nás zaslouží za veškeru zásluhu svou jak v ohledu náboženském, tak v ohledu kulturním a zejména národním?

Ve III. knize Mojžíšově (23, 24) čteme, jak na hoře Sinai stanovil Hospodin svátky pro lid israelský. Pravit k Mojžíšovi: „Prvního dne sedmého měsíce

budete mítí svátek s odpočinkem, památný den s troubením, bude slouti svatým. Žádné služebné práce nesmíte v něm konati a přinesete Hospodinu oběť zápalnou.“ Milý čtenáři a vlastenče, co myslíš: Neplatí i nám podobné ustanovení vzhledem k svátku sv. Jana Nep.? Neplatí i zde: 16. května slaviti budete svátek svého velikého patrona národního, i když je to svátek církevně, t. j. pod hříchem nezávazný; v tento den nebudete konati žádné práce služebné, ale se shromáždíte u památníku jeho, sochy neb obrazu, za zpěvu a plesu, a budete obětovati Hospodinu oběť díků?

A pravil-li Hospodin dále k Mojžíšovi. „Desátého dne tohoto sedmého měsíce bude veleslavný den smíření, bude slouti svatým; dne toho budete se mrtviti a obětovati Hospodinu oběť zápalnou“, zda se nesluší o letošním 200tém jubileu svatoření našeho sv. patrona Jana Nepom. taktéž přidati: 19. března t. r. 1929 bude (jest) veleslavný den 200tého jubilea svatořečení sv. Jana Nep., budiž to den smíření za všechny potupy, jež se staly od lidu svedeného tomuto světcí našemu! Dne toho máte se káti a obětovati Hospodinu oběť smíru.

* * * * *

»Chvalme muže slavné,«
Sirach 44. 1.

VI. Svatořečení sv. Jana Nepomuckého a památná jeho jubilea.

Když jsme v poslední úvaze dovedli, čím je národ český povinen svému sv. patronu, a čeho si tudíž zaslouží od svých krajanů, tážeme se: Jak oslavíme letošní 200leté jubileum jeho svatořečení? Máme za to, že za tím účelem jest vhodno, abychom si připomněli úctu svatojanskou v dobách minulých.

Úcta sv. Jana Nepom. začala již, jak řečeno, jeho slavným pohřbem. Od té chvíle nikdy nepřestala, naopak po bouřlivých dobách věku XV. a XVI. rostla jako proud, jenž na cestě své přijímá stále přítoky. Uctíván hrob jeho, uctíváno rodiště jeho (Nepomuk). Uctíván prostými i vznešenými, uctívána arcibiskupy, kardinály i císaři. Uctíván jako kněz svatý, jako mučedník pro tajemství zpovědní, jako patron cti a dobré pověsti. O úctě jeho a o důvěře k němu svědčí modlitby a hodinky, které se modlí ctitelé jeho, písně, které zpívají, dary, jimiž zdobí hlavně hrob jeho, bratrstva, v něž se na počest jeho sdružují. Slávu Janovu hlásají verše nadšené, životopisy dojemné, obrazy a sochy přemnohé. K rozmachu úcty hlavně přispívají nápadná vyslyšení a divy, jež se dějí na jeho přímluvu. Již dávno před jeho blahořečením oslava jeho přestoupila meze církvi sv. vykázané. Nebo teprve po blahořečení se na př. dovoluje obraz blahoslaveného dáti do kostela; zatím však kolik bylo již před tím kostelů, v nichž obraz jeho umístěn, ba slavena i mše sv. ke cti jeho; průměrně

slouženo 7000 mší sv. ročně. Krátce, náš sv. patron byl ctěn od nepaměti, a to veřejně, za vědomí a trpění samých arcibiskupů pražských. To také posvátný sbor obřadů v Římě uznal a papež Innocenc potvrdil 31. května 1721. Tento den platí za den prohlášení za blahoslaveného.

Radost nad touto poctou sv. Jana byla veliká nejen v Čechách, ale i v zemích sousedních. Dokazuje to také vzestup počtu mší sv. sloužených toho roku v chrámu sv. Víta na počest blah. Jana Nep. (Dr. Borový, Sv. Jan Nep. str. 80) ze 7000 v roce 1718 na 50.000, krásná úprava hrobu a děkovné slavnosti, jež se konaly. Ale vrcholu dosáhla svatořečením patrona našeho 19. března 1729. Protože se letos slaví dvousté jubileum, t. j. jásotné výročí tohoto nejvyššího povýšení jeho, vzpomeneme ho aspoň stručně v úvaze následující a předvedeme čtenářům i oslavy jeho minulých jubileí, 50tiletého, 100letého a 150tiletého. Mohou nám býti vzpruhou, příkladem a návodem pro jubileum letošní.

1. Bylo to na sv. Josefa r. 1729. Do velechrámu sv. Jana Křtitele v Lateráně v Římě vchází časně ráno z papežského paláce lateránského krásný průvod nej přednějších hodnostářů církve sv. s její hlavou, papežem Benediktem XIII. Bl. Jan z Nepomuka, náš milý krajan, má být prohlášen za svatého! Proto chrám ozdoben jest obrazy ze života jeho a v průvodu nesou obrovskou korouhev taktéž s jeho podobiznou. Po předchozích úkonech sv. Otec, obklopen 36 kardinály, četnými patriarchy, arcibiskupy, biskupy, opaty, generály řádovými — staříčkého a churavého arcibiskupa pražského zastupuje kanovník hrabě Sporck —, usedne na trůn. Předstoupí kardinál Althann, známý z procesu kanonisačního jako zpravodaj (referent), a jménem císaře Karla VI. a celého království českého třikrát prosí náměstka Kristova, aby prohlásil bl. Jana Nep. za svatého. I vzývají všichni Ducha sv., načež sv. Otec povstane a hlasem silným volá: „Ke cti svaté a nerozdílné Trojice, k povýšení víry katolické a k rozkvětu náboženství křesťanského mocí Pána našeho Ježíše Krista, sv. apoštolů Petra a Pavla i naší... ustanovujeme a prohlašujeme

blah. Jana Nepom. za svatého a klademe ho do seznamu svatých, stanovíce, aby veškerou církví jeho památka každého roku 16. května se slavila, ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. Amen.“ Sestoupiv s trůnu, zanotí chvalozpěv Te Deum, který pěje slavný chrámový sbor za hlaholu zvonů celého věčného města. Po chvalozpěvu zaznívá po první ústy přísluhujícího kardinála-jáhna: „Oroduj za nás, sv. Jene Nep.“, a po známé odpovědi všech přítomných sv. Otec se modlí známou modlitbu k novému světcí našemu. Následovala slavná papežská mše o sv. Josefu s modlitbami o sv. Janu Nep. Ještě téhož dne sv. Otec s 36 kardinály podepsal bullu o provedeném svatořečení našeho patrona.

Svatořečení přítomen byl též děkan kapitoly staroboleslavské Frick jako její zástupce. Týž vzal s sebou část votivních darů (šperků a klenotů) ze svatyně Mariánské a dal z nich v Paříži, kam zajel, ulíti a upravití překrásnou a velikou monstranci ve slohu barokovém na počest svatořečení našeho mučedníka. Monstranci spatříš v chrámovém pokladu u P. Marie ve St. Boleslavi.

2. „Dosáhla jsi vrcholu sv. radosti, vyplněno jest nejmželejší přání tvé, přešťastná Čechie, nebo náboženství křesťanské jest ozářeno novým světlem svatosti.“ Těmito slovy tehdejší arcibiskup Khuenburk začíná svůj p a s t ý ř s k ý l i s t o této události radostné a pro Čechy velevýznamné a vybízí věřící celé arcidieceze své k důstojné její oslavě.

V P r a z e se tato konala od 8.—16. října téhož roku způsobem neobyčejně slavným. Několik črt.

Velechrám svatovítský se zaskvěl jedinečnou krásou. Před průčelím s velkým obrazem nového světce našeho stála slavobrána, kterou se vcházelo do kaple, 26 m vysoké, narychlo sice z dřeva a plátna zhotovené, ale krásně vyzdobené, v jejímž čele byl obraz sv. Jana pod křišťálovým sklem v rámci plaém drahokamů. Vedle stála menší kaple s obrazem neporušeného jazyka taktéž skvostně okrášleným. V obou byly vhodné nápisy. Kaple stály uprostřed čtyř věží zvýší 30 m, spojených mezi sebou pavlány; věže, jež zdobily alegorie (jinotaje) a

emblemy (znaky) přiléhavé k životu oslavencovu, nesly sochy.

Uvnitř kostela pozornost divákovu upoutal především hlavní oltář s červeným aksamitovým baldachýnem nad velkou stříbrnou sochou světcovou, pak spousta světel kolkolem a damaškové čalouny po stěnách.

Také město se odělo v háv slavnostní. Nebylo domu, který by nebyl býval ozdoben zelení, světly a koberci. Nebylo kostela, který by nebyl měl slavobrány, nebylo věže, na níž by nebyly bývaly obrazy průsvitné čili transparenty. Některé chrámy zvláště vynikaly svou zdobou a svým osvětlením. Na př. nad kopulí kostela Křižovníků vznášel se 10 m vysoký kříž s lampami, který večer zazářiv, zdál se, jakoby byl z drahokamů. Mezi věžemi chrámu týnského zavěšen byl velký průsvitný obraz světcův. Velechrám svatovítský byl téměř poset světly; především věž se svými transparenty, celému městu vévodíc, se krásně vyjímal.

Krásně ozdobena byla i socha sv. Jana vedle Trinitářů (ve Spálené ulici), před níž měli i hudebníci zhusta své dostaveníčko. Ó, co vše nevymyslila a nevynašla hluboká úcta a vroucí láska k sv. Janu!

Praha ty dny byla poutníky přeplněna. Přemnohým bylo ztrávití noc na ulici, na stupních chrámových, na kamenném mostě, v ochozu nebo nádvoří klášterním a pod. Za dne se to všude hemžilo lidmi, měšťáky a hlavně venkovany v pestrých krojích. Co jedno procesí přicházelo, jiné odcházelo. Na mnohých místech i na Vltavě skoro neustále hrála hudba, do jejíž zvuků co chvíle zaduněla děla nebo hmoždíře.

První den slavnosti (9. října) ráno v 8. hodin, vyšel ze Strahova, kde byla slavobrána s oltářem, na němž byl uložen relikviář s neporušeným jazykem světcovým, nádherný průvod. V tomto kráčelo kněžstvo řeholní i světské, za ním kanovníci svatovítské, preláti království českého, biskupové litoměřický a královéhradecký, posléze arcibiskup pražský Khuenburk, stařec již 80letý, jež pro slabost nesli na nosítkách, držel v ruce svých skvostnou schránku chovající jazyk sv. Jana. Za arcibiskupem šli zástupci nejvyšších úřadů

šlechta domácí i cizí a posléze spousty lidu věřícího, jenž nejen ze všech koutů Čech, ale i z nejuvzdálenějších zemí evropských přispěchal do Prahy. Za hlaholu pražských zvonů a za palby z děl ubíral se průvod do chrámu sv. Víta. Obrovská korouhev svatojanská, kterou nesli již při svatořečení v Římě, se objevila i tentokráte v průvodu. Pořádek při průvodu udržovalo vojsko a ozbrojené měšťanské sbory pražské.

Jakmile vešel průvod do velechrámu, následovaly chvalořeči na sv. Jana, v kostele německá a před kostelem česká. Po nich sloužil světící biskup pražský slavnou mší sv., při níž spočíval jazyk světce na oltáři.

Každý den slavnostní oktávy konal se průvod nových poutníků z různých krajů Čech a slavné bohoslužby. Večer celá Praha tonula v záplavě světél.

Jeden z oblíbených našich povídkářů (Jirásek v „Temnu“) se pohoršuje nad tím, že byly nápisy jen latinské a německé a že se kázání české konalo venku, kdežto německé v kostele. Ale tážeme se: Čí vinou? Než, buď tomu jakkoli, jisto jest, že slavnost tato nikterak nebyla na újmu cítění národnímu, ba naopak, že toto posílila a přispěla, aby nadále tak rychle neupadalo.

Le to nebyla jen nádherná paráda, ale skutečně slavnost nábožensko-mravně obrozující, patrně z toho, že o slavnostních těchto dnech, od 9. - 16. října, přistoupilo u hrobu sv. Jana přes 208.000 věřících k Stolu Páně a každý den bylo slouženo v katedrále svatovítské přes 400 mší sv. (Sr. Borový, Sv. Jan Nepomucký str. 135).

Oslava pražská svatořečení sv. Jana měla ohlas jmenovitě v Čechách. I v biskupských městech, Hradci Králové a Litoměřicích, konána třídní slavnost s průvodem, pražské zcela podobná, jenom v měřítku menším; ba i v každé farnosti nařízeno bylo konat třídní pobožnost na počest sv. Jana.

3. R. 1779 připadlo 50leté jubileum svatořečení našeho sv. patrona. Praha oslavila je zas okázale. Podejme tu krátce, co napsal o tom očitý svědek František Vavák, písmák-vlastenec a rychtář milčický ve svých „Pamětech“.

Slavnost se konala po tři dny, 16., 17. a 18. května. Celé město se přiodělo hávem slavnostním. Nejen kostely vyzdobeny, ale i přčetné domy vkusně okrášleny. Ovšem, velechrám sv. Víta s hrobem svatojanským všecko předčil. Po stěnách viděls čalouny z červeného damašku a kolkolem řady lamp a svící. Hlavní oltář zakryt byl oponou, na níž uprostřed namalován obraz oslavence a po stranách postavy, znázorňující ctnosti jeho. Pod obrazem hlavním stálo latinsky: „Památka skvělého vítězství, jehož dosáhlo náboženství katolické nepřemožitelným mlčením sv. Jana Nepom.“ Nad stolem oltářním umístili pod skvostným červeným baldachýnem křišťálovou rakev s kostmi sv. Jana, jež obalili pěknou kanovnickou maskou. Z té viděls jen tvář a pravou ruku, spočívající na prsou. Oltář sám ozařovalo 540 svící. Tyto i světla ostatní opatrovalo po celý den deset mužův.

Každého dne ráno ze všech měst pražských se ubíral průvod všeho kněžstva řádového i světského a věřících na hrad pražský k slavné mši pontifikální. První den (16.) odpoledne po nešporách před shromážděnými hodnostáři církevními i světskými, šlechtou a jiným panstvem rektor university, prof. církevního práva a konsistorní rada, dr. Ferdinand Woldřich, pronesl z řečniště vedle kazatelny chvalořeč na sv. Jana, který, jak známo, byl doktorem církevního práva na Pražské universitě. Poté konán průvod s ostatky světcovými po náměstí hradčanském v témž pořádku jako před 50 lety o svatořečení, jenže účastníci byli skoro vesměs jiní. Tělo sv. mučedníka našeho nesli střídavě kanovníci i jiné vysoké duchovenstvo, též vysoce učení páni doktoři a ze všech čtyř měst magistrátové. Jazyk neporušený sv. Jana v drahé křišťálové nádobě pod skvostnými nebesy nesl sám arcibiskup Antonín Petr Příchovský. Nával diváků byl tak ohromný, že každé okno, každý vikýř, ano i střechy i žlaby byly obsazeny. Pěti bataillonům (praporům) vojska bylo udržovat pořádek. Jen tak bylo možno, že každý alespoň s proudem se valícím prošel bez zastávky velechrámem.

Každý večer celá Praha se zalila světlem; přede-

vším věž svatovítská tonula v záplavě tisíců světel. Rakety a oheň bengálský osvětlovaly a barvily pohádkově celou svatyni i hrad královský. Kamkoliv pohleděls, všude světla, lampičky, pochodně, svíce, namnoze i obrazy průsvitné. Někde měli v síni nebo v okně celé divadlo mučednictví Janova i s vodou pěkně osvětlené. „O tom osvícení“ — praví Vavák — „veřejně se mluvilo, což i já tvrdím, že kudykoliv kdo šel, mohl jehlu na zemi nalézt i snadně zdaleka spatřiti.“

„Sběh lidu téměř nesčíslný nejenom z celé země české, ale i z okolních zemí, z Rakous, Moravy, Uher, Bavor, z říše, ze Sas, Lužice a Slezska . . . Dne 13. a 14. máje přes samé město Kolín za ty dva dni tři sta a šestnácte samých kočárů větším dílem po čtyřech a šesti koních, mimo vozy, do Prahy přejelo. Z toho můžeme si pomyslit, kolik jinými cestami.“

„Po tři noci málokdo spal; jak domácí tak přespoleční lidé i veliké vrchnosti a duchovenstvo celé noci po Praze sem tam chodili a jezdili a ty všelijaké iluminace s velikou radostí spatřovali . . . Já vpravdě napsati mohu . . . že se tu ani jísti a pítí ani spátí nechtělo.“

„Mnozí vidouce zde na zemi takovou slávu, k slávě nebeské své srdce pozdvihovali; mnozí velicí hříšníci k pokání svatému se hnuli, mnozí pak ledajak věřící a kacířstvem porušení katolíci u víře se posilnili, jiní nepřátelům svým vinu odpustili, jiní své pokažené mravy napravití a jiné všeliké nepravosti zanechatí si předsevzali.“ Tak Vavák o největším užitku tohoto 50letého jubilea, užitku Bohu milém, sv. Janu příjemném, ctitelům jeho vzácném.

4. A přišlo 100leté jubileum r. 1829. I to bylo velmi krásně oslaveno, jmenovitě v Praze Slavnost měla sice mnoho společného s oslavami minulými, ale také leccos nového. Aspoň několik poznámek.

Slavnost určena na 3.—15. června pro celou arcidiecési pražskou. Již od 16. května průvody přicházely do Prahy. Před 8. červnem se sjeli sem všichni biskupové čeští a jiní vzácní hosté, mezi nimi kardinál

Alexander Rudnay, arcibiskup ostrihomský a primas uherský.

První den slavnosti (8. června) už časně ráno se plnilo náměstí hradčanské. Ani tentokráte nestačila zvědavým okna královského hradu a jiných blízkých budov. I na střechách si vyhledali místečko, ano někteří vystoupili na nejvyšší pavlač věže svatovítské. Od půl páté do půl osmé se mše sv. sloužily pod širým nebem, na nouzových oltářích. O osmé hodině průvod slavnostní začal týmž pořádkem, jako o jubileu před 50 lety, a ubíral se na náměstí hradčanské. Vedle staříckého arcibiskupa Václava Leopolda Chlumčanského, který nesl neporušený jazyk ve skvostné schránce, kráčel vzácný host z Uher. U sochy P. Marie na náměstí zřízen oltář, kde vykonal arcibiskup modlitby, načež odevzdal jazyk sv. Jana kardinálu ostrihomskému, který nesl jej zpět do chrámu. Po kázáních, německém v kostele a českém v nádvoří, sloužil kardinál pontifikální mši sv. I venku mše sv. slouženy. Odpoledne po kázáních zpívaly se slavné nešpory, a sv. požehnáním oslava prvního dne skončena. Dny ostatní přicházely průvody z jednotlivých farností pražských, k nimž se připojily i školy vysoké a jiné ústavy.

Byla-li účast ctitelů svatojanských prvý slavnostní den ohromná, byla poslední den, 15. června, ještě větší. Dopoledne se neslo v průvodu i tělo sv. Jana v rakvi křišťálové, kterou nesli střídavě kanovníci různých kapitol, radové měst pražských a členové senátu univerzitního. Odpoledne po slavných nešporách ve velechrámu vystoupil na řečniště vedle kazatelny dr. Jan Nep. Kanka, zemský advokát a t. r. rektor university, a na počest oslavence promluvil krásnou a dlouhou řeč latinskou. Krásným chvalo zpěvem ambrosiánským za hlaholu zvonů pražských a hřímání děl skončila jubilejní slavnost církevní.

Večer zas celá Praha byla slavnostně osvětlena. Krásně se vyjímal radnice staroměstská, před níž zřízena slavobrána zvýší radnice samé. I stavovské divadlo pěkně osvětleno.

Kostel svatovítský po celou oktávu býval lidem

věřícím přeplněn, takže se musilo zpovídat i před kostelem. Jen zde u sv. Víta během slavnosti přes 84.000 katolíků přistoupilo k sv. svátostem. Přes to však účast byla početně mnohem slabší než před sto lety o svatořečení, což zavinila hlavně tíseň hospodářská. Zato světec náš oslavován horlivě po celých Čechách jednak ve svatyních farních, jednak u jeho soch, postavených zpravidla na mostech.

Pěknou zmínku o stoleté oslavě jubilejní v Hradci Králové má Václav Vl. Tomek ve svých „Pamětech“. Píše: „O sv. Janě byla v Hradci tak jako ve všech městech království českého slavná stoletá památka svatořečení Jana Nepom. Po celý oktáv bylo každý den ráno kázání a velká mše, odpoledne pak kázání a požehnání v kostele sv. Jana v semináři čili „ve hradě“, poslední pak den odpoledne slavné procesí po městě. Při všech těchto službách Božích jsem byl s velikým zalíbením přítomen. Myslím, že jsme ani neměli školu ten týden.“

5 Poslední slavné jubileum svatojanské bylo před 50 lety (r. 1879), tedy 150leté. Oslaveno bylo taktéž okázale, hlavně v Praze. Oslava rozvržena na neděle a svátky v květnu tak, že 16. květen — svátek světcův — byl střediskem. Na ten den přijelo do Prahy velmi mnoho poutníků, ovšem již po železnici. Od kostela sv. Salvátora přes kamenný most valil se lid jako jeden proud nepřetržitě nahoru k hrobu sv. Jana, co zas druhý sestupoval dolů. Při obvyklém průvodu s tělem světcovým za vedení kardinála Schwarzenberga náměstí hradčanské bylo plničké. Přes to však účastníků bylo úhrnem daleko méně než o jubileích předešlých. Vinou byl jednak duch času, duch liberalismu (svobodářství), který zachvátil školy, jmenovitě školy vysoké, a otravoval hlavně inteligenci, jednak okolnost, že oslava sv. Jana v rodišti jeho Nepomuku za biskupa Jirsíka odvrátila jihozápadní Čechy od Prahy.

Stojíme na prahu nového jubilea svatořečení našeho sv. Jana Nep., již 200letého. Jak je oslavíme? Nebudeme litovati cesty, času, majetku, námahy, aby-

chom je oslavili s podobnou velkolepostí, okázalostí, ba nádherou jako předkové naši před 100 lety? Ach! tušíme, že doby takového nadšení, jaké byly před 100, 150, 200 lety, se stěží vrátí. Doba dnešní je zcela jiná. Doby tehdejší byly doby krásného idealismu a romantismu, hlubokého cítění náboženského, oživeného bujnou sice, ale nezkaženou obrazivostí; dnes však je doba hrubého materialismu a sensuality čili doba hmotařská, požitkářská, nízká, kde je vyšší stránka člověka, rozum a vůle, tak často ve službách náklonností smyslných. „Panem et circenses“, t. j. „chléb a zábavu“, a jediné to, žádají si dnes tak mnozí.

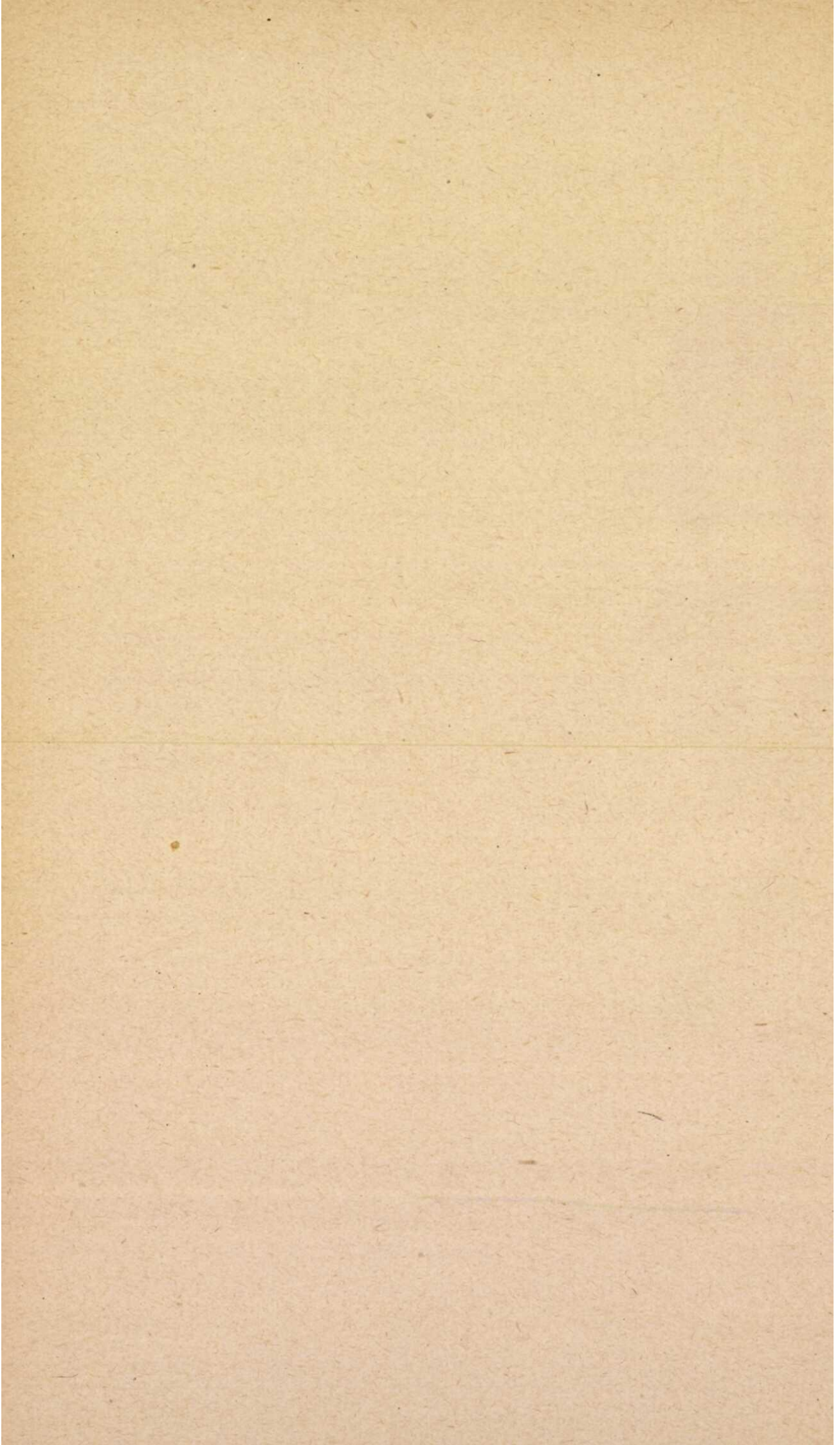
Než přes to vše i dnes sv. Jan Nepomucký, patron vlasti naší a národa našeho, má mnoho vroucích i upřímných ctitelů, kteří z vděčnosti budou slaviti toto 200leté jubileum jeho co nejhorlivěji, a když nebudou moci vykonati více, alespoň okráší jeho obraz, zapějí jeho píseň a v srdci čistém, na paměť jeho umučení pro tajemství zpovědní sv. zpovědi obmytém, zanítí mu nový plamen vděčné lásky.



OBSAH.

	<i>Strana</i>
I. Sv. Jan Nepomucký, mučedník tajemství zpo- vědního (životopis)	5
II. Sv. Jan Nepomucký, vzor kněze	12
III. Sv. Jan Nepomucký, patron cti	20
IV. Pomluvy proti sv. Janu Nepomuckému	27
V. Sv. Jan Nepomucký a národ český	34
VI. Svatořečení sv. Jana Nepomuckého a památná jeho jubilea	41





**PROČ NEDOŠLO JIŽ DŘÍVE
K SVATOŘEČENÍ
JANA NEPOMUCKÉHO.**

* * *

(20. BŘEZNA 1393 — 19. BŘEZNA 1729)

* *

Na základě spisů soudního řízení

vysvětluje

Dr. JAN NEP. SEDLÁK,

světící biskup pražský.

POUZITO SPISŮ:

1. Acta processus canonisationis B. Joannis Nepom. Vol. I.—V. 1725. Rukopis v archivu arcibiskupském v Praze. B. 60. 61.
2. I. Th. Ad. Berghauer: Protomartyr Poenitentiae . . . Divus Joannes Nep. Tom. II. Augustae Vindel. 1761.
3. Al. Lauri: Codex pro postulatoribus. Romae 1879.
4. Dr. Kl. Borový: Sv. Jan Nepom. V Praze 1878.
5. Dr. Fr. Stejskal: Sv. Jan Nepom. V Praze 1921, 1922.
6. Fr. Štědrý: Sv. Jan Nepom. V Praze 1917.
7. Václav Oliva: O blahověčení sv. Jana Nepom. V Praze 1916.
8. Týž: O kanonisaci bl. Jana Nep. V Praze 1922.

*

*

*

*

*

Dne 20. března 1393 umučen Jan Nepomucký. Ačkoliv se o jeho mučednické smrti ze strachu před rozzuřeným králem Václavem mnoho mluvití nesmělo, přece jen šířila se pověst o příčině jeho smrti víc a víc a Jan Nep. uctíván záhy jako mučedník zpovědního tajemství. Ale jak se tedy stalo, že teprv dne 31. května 1721 prohlášen byl za blahoslaveného a 19. března 1729 za svatého? Což se nikdo věci tě dříve neujímal, o beatifikaci a kanonisaci Jana Nep. nestaral?

Dějiny ukazují, že se toho ujímali mnozí a mnozí, osoby vynikající, a to nejednou, ale často. Prohlášení však někoho za blahoslaveného nebo za svatého je věc tak důležitá a zasahuje do života náboženského tak hluboko, že k tomu pouhá žádost byť i osob nejvlivnějších nestačí. Tu se musí provést soudní řízení — beatifikační, po případě kanonisační proces. A ten se vede s tou největší přísností, s nejpodrobnější přesností a svědomitostí, že si větší důkladnost ani mysliti nelze. Účelem pak tohoto spisku je na tuto přísnost, přesnost a důkladnost soudního řízení poukázati a tím také vysvětliti, proč už dříve ke kanonisaci Jana Nep. nedošlo.

Papež Alexander III. vydal r. 1170 zákon, podle něhož nikdo nesmí od věřícího lidu býti uctíván veřejně jako blahoslavený nebo svatý, leč s přivolením římského papeže. Soukromá úcta se tím ovšem nezakazuje. Papež Urban VIII. obnovil r. 1625 výnos ten a vydal r. 1634 druhý dekret, podle něhož se smí veřejně uctívati za svatého jen ten, o němž se s úplnou jistotou dokáže, že se úcta jeho od nepaměti, t. j. o sto let dříve, již tedy před r. 1534 — započala, nikdy nepřestala a ani od papeže ani od biskupa zakázána nikdy nebyla.

A ten důkaz musí se pravoplatným soudním řízením provést. Je to jakási pře (proces) mezi obránci úcty k tomu, o jehož beatifikaci (kanonisaci) jde, a mezi Apoštolskou Stolicí, která tomu prohlášení za blahoslaveného (svatého) brání.

Musí tudíž proces ten býti proti sv. Stoliči takřka vybojován, smí-li se tak říci. I je naprostá lež, jakoby sv. Stolice kult toho onoho světce sama zaváděla nebo vnucovala, nebo že by mohl papež podle své libovůle sám prohlásiti někoho za blahoslaveného neb za svatého.

Kdo je v takovémto procesu zúčastněn a jak se proces ten provádí?

I.

V procesu takovém je velmi závažným a důležitým činitelem *z a d a t e l* (prokurátor, opatrovník řízení, *postulator causaé*), jenž má v jednání úkol podobný tomu, jež zastává u soudu obhájce obžalovaného. Korporace nebo vůbec ti, kterým záleží na prohlášení někoho za blahoslaveného, vyhledají si k tomu muže vhodného, dovedného, který by se věci té ujal, jejich jménem jednal a věc k šťastnému konci přivedl. Muž ten musí býti knězem, dobře znalým práva.*)

Postulator dostává od těch, kteří mu úkol ten svěřili, dekret neboli písemný mandát, že je oprávněn jménem jejich všechno opatřiti, čeho bude potřebí v soudním jednání. Řeholník snímá úkol ten převzítí jen se souhlasem svých představených. Postulator je hybnou silou v celém jednání. Shledává důkazy pro věc příznivé, vyhledává svědky, sestavuje články o životě a smrti toho, o jehož beatifikaci jde, hradí hmotné výlohy a pod. Činí návrhy soudu, ale do rozhodování samého nesmí se mísiti, při výslechu svědků nesmí nikdy býti, jinak by výslech ten a protokol o něm byl neplatný.

*) Máme zde na mysli dobu, v níž se jednalo o sv. Janu Nep. Zákoník církevní z r. 1918 zde mnohé věci pozměnil.

Postulator započne řízení tím, že se dostaví k diecésnímu biskupu místa, prokáže se ověřeným mandátem (mandatum procurae) a žádá, aby biskup mandát ten schválil a k dalšímu jednání soudní dvůr (tribunál) ustanovil. Uzná-li biskup za vhodné žádosti jeho vyhověti, ustanoví „ad hoc“ t. j. pro tento případ zvláštní soud, jenž se skládá z těchto osob: z hlavního soudce, jakožto předsedy, jemuž k ruce přidělují se dva soudcové podružní, dále z obhájce víry, z aktuára, jenž píše soudní protokoly a má přiděleného notáře, a konečně z kursora (posla), jenž obstarává obsílky.

Všichni k úkolům těm vyhlédnutí dostanou od biskupa příslušné dekrety a s těmi dostaví se v ustanovený den a hodinu do biskupské oratoře, kdež jeden po druhém vykoná přísahu — podle přidělené funkce pozměněnou — že svůj úřad pilně a věrně plniti bude a že o celém jednání vůbec s nikým mluvit nebude, vyjma s osobami v jednání zúčastněnými, pod trestem křivé přísahy a vyloučením z církve, z čehož by od nikoho nemohl býti rozhřešen leč od sv. Otce a v nebezpečí smrti.

Také biskup sám musí příslušnou přísahu vykonati, aby směl s funkcionáři soudu o věci mluvit; jinak by nemohl s nikým z nich o tom jednati.

Ovšem musí přísahati také postulator a stvrditi přísahou (juramentum calumniae), že se funkce své neujal ani ze zášti, ani z lásky ani ze strachu, a vůbec ze žádného lidského ohledu, nýbrž jen z horlivosti pro čest a slávu Boží. A takový též úmysl že mají i ti, kteří mu funkci tu svěřili. Na jejich duši a na vlastní duši svou že nyní přísahá.

Protivníkem postulatorovým v soudním jednání je obhájce víry (promotor fiscalis, promotor fidei). Ten má jaksi úkol státního zástupce. Bez něho, bez jeho přítomnosti a souhlasu se nesmí v celém řízení nic dít. Výslech svědka bez něho byl by zcela neplatný. On musí vědět o všem, co se děje a mluví; do všech listin, spisů a pod. nahlédnouti, každý návrh buď schváliti nebo zamítnouti.

To také v přísaze své slibuje a ujišťuje, že se bude

říditi podle příslušných církevních instrukcí i těch nejnovějších. Funkce obhájce víry je nesnadná a proto se pro ni ustanovuje buďto diecéšní defensor fidei, nebo se povolá k tomu kněz jiný, doktor bohosloví neb doktor kanonického práva.

Předsedou soudu je církevní hodnostář, v právu dobře obeznalý. Může býti třeba jen sám, ale obyčejně se mu přidělují ještě dva soudcové, rovněž kněží zkušení a práva znalí. Také ti vykonají přísahu, že úřad svůj věrně budou plniti a o celém soudním řízení pomlčí atd.

Pak přísahají ještě notář-aktuár, přidělený mu příručí (notarius adjunctus) a nakonec i kursor.

Tím je soudní tribunál ustaven. Zápis o všem tom vykoná notář, k předběžnému jednání zvlášť ustanovený. Bývá to obyčejně konsistorní kancléř. Ten připojí k zápisu všechny dekrety a vůbec listiny, vztahující se k věci, a odevzdá zápis všemi činiteli a dvěma svědky podepsaný i s přílohami notáři-aktuárovi, čímž je funkce jeho skončena.

Jednání další přejímá soud, nově ustavený, a nikdo jiný nesmí již do toho zasahovati.

Tím způsobem ustaví se soud ordinariátní, zřízený od místního biskupa, zvaný též soud informací, na rozdíl od soudu apoštolského, vedeného sv. Stolicí.

II.

Proces ordinariátní uvede v činnost postulator tím, že soudu předloží písemně věty čili články (articuli, positiones), které chce prokázati. V nich uvede všechno, co je známo o životě a smrti sluhy Božího, o jeho ctnostech, zázracích a pod. V nich vypočte také všechny důkazy o tom, co tvrdí a prokázati chce. Spolu uvede svědky, kteří o všem tom mají býti vyslechnuti.

Na základě toho sestaví pak obhájce víry podrobný dotazník (interrogatoria), jež v zapečetěné obálce odevzdá ve schůzi před výslechem prvního svědka. Otázky jsou číslovány a bývá jich velmi mnoho.

Soud rozhodne o svědcích, mají-li býti připuštěni nebo zamítnuti. Ale sám také jmenuje své svědky úřední (ex officio), které pak vyslechne. Připustí také i svědky nepříznivé.

Soud také stanoví místo pro výslech svědků. Má to býti místo posvátné, na př. kaple, v níž se mše svatá slouží, nebo oratoř.

Svědky smějí býti jen dospělí, muži i ženy; osoby řeholní toliko s povolením představených. Svědkové musí býti nejméně tři.

Výslech svědků koná se velice přísně. Když soud někoho za svědka připustí, nařídí aktuárovi, aby ho předvolal na tu onu hodinu do určité místnosti. Obsílku mu pak doručí kursor a dá si ji od obeslaného potvrditi.

Rovněž musí býti obeslán obhájce víry, aby se v určenou hodinu k výslechu svědka dostavil.

V stanovený čas předvede postulator svědka před soud a žádá, aby byl vyslechnut. Kursor předloží stvrzenku o jeho předvolání, soudce ji přijme, prohlédne a podá obhájci k nahlédnutí. Obhájce protestuje, že nesmí býti svědek vyslýchán, leč vykoná-li přísahu, že bude pravdu mluvit a zachová o všem, nač bude tázán a co sám bude vypovídati, úplné mlčení. Pak se musí postulator vzdáliti, dveře se zavřou a v místnosti zůstane jenom soudce (soudcové), obhájce víry, aktuár a předvolaný svědek. Obhájce dá předsedovi soudu zapečetěný dotazník, soudce jej otevře a předá obhájci víry, který podle něho pak svědka vyslýchá.

Svědek přísahá na sv. evangelium, že bude jen pravdu mluvit a že zachová o všem, nač tázán bude a jak bude odpovídati, úplné mlčení a že s nikým o tom nebude mluvit leč s biskupem, (jestli týž přísahal), se soudci, s obhájcem víry a aktuárem, pod trestem křivé přísahy.

Pak počne výslech. Obhájce víry vloží svědkovi na srdce vážnost a posvátnost přísahy, připomene ohavnost a trestuhodnost křivé přísahy, těžkost dosáhnouti pak rozhřešení atd.

Pak se ho táže na generalia: věk, stav, postavení, na pohnutky, proč se přihlásil za svědka; byl-li snad k tomu nucen, naváděn; dal-li mu někdo návod, co a jak má vypovídati; očekává-li z toho časný zisk. Táže se též, vykonal-li svědek roku toho velikonoční zpověď a sv. přijímání. Dobře je, vykonal-li svědek před svým výslechem sv. zpověď a přijal-li toho dne Tělo Páně. Obhájce víry táže se též, byl-li snad svědek soudně stihán, trestán, nebo církevní klatbou stížen. Svědek nesmí odpovídati na otázky slovy „ano“ „ne“, nýbrž celými větami; musí mluvit jasně a určitě, aby aktuár jeho odpovědi mohl správně napsati.

Když je tázán na podrobnosti života a smrti sluhy Božího, o nějž jde, a vypovídá to ono, podle článků sestavených postulátorem, musí vždy též říci, odkud to ví. Ví to snad sám, řekl mu to někdo, četl to? Kdo mu to řekl, v které knize to četl, a odkud to asi mohou věděti ti, kdo mu to řekli, kdo knihu napsali. Při každé výpovědi jde se vždy až na dno. Otázky nesmějí zníti sugestivně. Když všechny články a otázky vyčerpány a svědek již nic jiného neví, přečte mu aktuár jeho výpovědi a soud mu dá volnost výpovědi doplniti, pozměniti, opravit. Pak mu obhájce víry znova připomene jeho přísahu, načež svědek podepíše protokol. Soudce nařídí, aby se k protokolu přiložila obsílka obhájce víry a svědka. Zápis podepíše soudce, obhájce víry, aktuár, načež soudce dá aktuárovi svou pečeť, a ten protokol i s otazníkem a přílohami vloží do obálky a tu zapečetí. Obálku zapečetěnou vezme soudce k sobě a vloží ji do zvláštní krabice, od níž má sám klíček.

Chce-li postulator předvésti nového svědka nebo předložiti nějaký důkaz pro svá tvrzení, smí tak učiniti až po odchodu vyslýchaného svědka, když se dveře otevrou. Dříve nesmí vkročiti. Tu pak přednese soudu svou žádost, o níž soud hned rozhodne, při čemž obhájce víry pronese svůj obvyklý protest, že se nesmí nic dít v jeho nepřítomnosti, že musí nový svědek přísahati atd., jinak že je akt neplatný atd. Po té soudce určí den, hodinu a místo výslechu, nařídí aktuárovi, aby vyhotovil obsílku pro nového svědka, jakož i pro obhájce víry.

Na konec každé schůze vždy zase soudce uloží aktvárovi, aby o všem, co se při schůzi dalo, mluvilo, ustanovilo, podrobný zápis vyhotovil. Když zápis od soudce a obhájce víry podepsán, připojí aktvář ku konci:

Stalo se dne... měsíce... roku... za pontifikátu... jak svrchu uvedeno.

Tak jest.

L. S.

N. N.

notář aktvář.

Tím se ověřuje protokol a nabývá právní platnosti pro veřejnost.

Protokol píše se latinsky. Svědkové, znalci a pod. vypovídají ve své mateřštině. Ovšem se musí jejich výpovědi přeložiti do latiny, kterýžto překlad musí býti formálně v řádné schůzi pak ověřen.

Stejně jako u svědků koná se podrobný výslech znalců nebo řemeslníků, kteří u věci jsou zúčastněni.

Začátek každého protokolu zní takto:

Ve jménu Páně. Amen.

Název procesu. Na př. Věc pražská: Kanonisace sluhy Božího N.

Léta od spásonosného narození Pána našeho Ježíše Krista tisícího... indikce římského léta... dne... měsíce... o hodině... Pontifikátu sv. Otce našeho... šťastně panujícího...

Před p. NN. soudce a pp. NN., přidělené mu soudce v příčině kanonisace sluhy Božího od ndp. biskupa zvlášť delegované, zasedající jako soudní tribunál v kapli..., pro schůze v této věci zvlášť určené, v přítomnosti p. N. N. obhájce víry, a přede mne podepsaného aktvářa, dostavil se p. NN., kursor v této věci zvlášť ustanovený, hlásil osobně a stvrzenkou doložil, že dne... obeslal k této dnešní schůzi na toto místo a na tuto hodinu p. N. N., obhájce víry, aby viděl, co tato ob-

sílka obsahuje. jejížto opis v rukou jeho ponechal a jejíž originál zde předkládá, aby po případě k aktům byl přiložen. Po tomto ohlášení vstoupil p. N. N., postubator, a opakoval obeslání obhájce víry a předložil písemně posice (články) pro výslech svědků, jakož i seznam svědků. I prosil, aby ony články byly přijaty a uvedení svědkové připuštěni, při čemž si vyhrazoval volnost, aby mohl po případě přidati ještě další články a navrhnouti ještě další svědky. Po té mi postubator hned odevzdal obě listiny, které jsem doručil p. soudci. Postulator žádal dále p. obhájce víry, aby se k výslechu svědků v určitý den a hodinu na určené místo dostavil, svědky vyslychal atd. Obhájce víry protestoval, že nic z toho všeho se nesmí díti leč v jeho přítomnosti a bude-li dbáno všech obecných dekretů posv. kongregace obřadů i těch nejnovějších atd., jinak že to všechno nemá žádné platnosti atd. Po té pp. soudcové navržené články přijali, uvedené svědky připustili a mně aktárovi uložili, abych svrchu zmíněnou obsílku obhájce víry, skutečně provedenou, k zápisu dnešnímu přiložil spolu s oběma listinami článků a seznamu svědků. Na konec pak stanovili příští schůzi na den . . . v hodinu . . . v této místnosti a hned připomenuli p. obhájci víry, aby se ke schůzi té určitě dostavil a přítomen byl výslechu svědka N. N. (po případě tomu a onomu výkonu, který se mění průběhem procesu) . . .

Zápis se pak ukončí, jak již svrchu řečeno. A tak se konají všechny další schůze, v nichž se vyslychají svědci, uvedení postulatorem, ale také svědci, určené soudem samým, neb se vyslychají znalci, ověřují opisy, listiny, knihy a pod.

Tak se stává, že bývá schůzí velmi mnoho, při nichž všech se zachovává nejpodrobnější přesnost, opatrnost a důkladnost, ale nikdy se nečiní na svědky a znalce ani ten nejmenší nátlak.

III.

Když věc všestranně vyšetřena a všechno probráno, co se k ní vztahuje, provede se opis všech jednacích spisů, jež vykoná písař (amanuensis) v přísahu vzatý. Když je opis hotov, koná se jeho srovnání s originálem opět v úředních schůzích v přítomnosti obhájce víry, o čemž se napíší rovněž v úřední formě ověřené zápisy.

Když celý proces opsán a opis ověřen, ponechá se prvopis v archivu biskupském a opis se zašle do Říma. Ale i tu dbá se všemožné opatrnosti.

Opis celého procesu se ve veřejné schůzi v přítomnosti biskupa a všech členů soudního tribunálu úředně uzavře a od nich všech podepíše. Každý z nich připojí ke svému podpisu otisk pečeti a připíše funkci, kterou v procesu zastával. Mimo to podepíší se ještě dva dožádání svědci. O tom všem se zase napíše protokol, v němž se opis procesu odevzdá nosiči (portator); aby jej osobně v Římě odevzdal sekretariátu posv. kongr. obřadů. Nosič musí ovšem před tím před soudním tribunálem vykonati příslušnou přísahu.

Opis procesu — o několika stech listů — vloží se do krabice dřevěné neb plechové, kterou aktuár na několika místech voskovou pečetí biskupovou zapečetí a tímto nápisem opatří:

Posv. kongregaci obřadů.

Veřejný a autentický opis celého procesu z moci biskupské v městě N. provedeného od pp. soudců, od od ndp. biskupa N. ustanovených v příčině beatifikace sluhy Božího N., k předložení a odevzdání posv. kongr. obřadů neb jejímu tajemníku a k otevření jenom na rozkaz téže kongregace. Do Říma.

Tak jest. N. N., notář aktuár delegovaný. Pečet.

Ověření zase tohoto podpisu provede pak podobnými slovy biskup svým podpisem a pečetí.

Zdálo by se, že takto vyčerpána již všechna možná opatrnost, aby se s procesem nemohl státi ani nejmenší podvod, ale ani to všechno ještě nestačí. Nosič, jímž

bývá buď prokurátor sám neb jiný hodnostář, nese do Říma nejen krabici, v níž uložen opis procesu, ale i zvláštní zapečetěnou obálku, v níž je protokol o uzavření opisu procesu do oné krabice a popis pečetí všech funkcionářů v soudním řízení, aby tak umožněna byla kontrola pravosti podpisů i pečetí. Pak stvrzuje biskup, jaká je pečeť aktuárova, a aktuár zase popisuje pečeť biskupovu.

Zapečetěnou obálku s tímto protokolem odevzdá pak nosič odděleně od opisu procesu v Římě, v sekretariátu sboru obřadného. Musí ovšem dbáti toho, aby voskové pečetě cestou se nepoškodily, nýbrž všechny neporušené zůstaly. Obálka ona má nápis:

Obal dopisů ndp. biskupa N. a delegovaných od něho soudců, jakož i obhájce víry a rovněž i protokolu o odevzdání oněch dopisů, o uzavření a odevzdání opisu procesu provedeného z moci biskupské v příčině beatifikace sluhý Božího N. Do Říma.

Tak jest. N. N., delegovaný aktuár. Pečeť.

Postulator musí pak v Římě podati žádost k sv. Otcí, aby proces směl býti otevřen. Kdyby snad cestou pečetě byly nějak poškozeny, musí prositi o sanaci toho. Ta se udělí, když se ukáže, že se poškození ono nestalo ze zlého úmyslu a jinak že je všechno ostatní v pořádku. Ale ani tím není ještě úzkostlivé svědomitosti učiněno zadost. Když prokurator obdrží povolení od sekretariátu sboru obřadního, odevzdá celý proces kanceléři. Ten pak zkoumá pravost podpisu biskupa, který obal procesu podepsal a zapečetil. Pravost podpisu musí ověřiti před kardinálem, prefektem kongr. obřadů, dva svědci, kteří v Římě žijí, podpis biskupův znají a sami u římské kurie známi jsou. Pak teprv smí se proces otevřítí. Ale pak se již nesmí na procesu nic měniti, k němu nic přidati atd., bez zvláštního svolení sv. Stolice.

Jaká tu tedy ve všem důkladnost, opatrnost a svědomitost, až neuvěřitelná! Jde při tom ovšem o věc významu dalekosáhlého.

Tato důkladnost zachovává se co do zevnější úpravy procesu tak pečlivě, že se nesmí pranic opominouti ani

v těch nejmenších podrobnostech. Ale i věcný obsah protokolů všech zkoumá se pak v Římě s největší důkladností a vytkne se i ta nejnepatrnější chyba. Tak na př. v kterémsi procesu postulator hned po ustavení soudního tribunálu navrhl svědky. Ti byli přijati, pak řádně obesláni a přísežně vyslechnuti. Ale zástupce obhájce víry v Římě shledával v tom vadu, že je soudcové bez zvláštní citace hned přijali. V témže procesu navrhl též postulator přiděleného notáře a písaře (amanuensis) a soudce to schválil a oba funkcionáře vzal v přísahu. Také to zástupce obhájce víry vytkl. Ale jeho výtku pak zastávce procesu v Římě dobře vyvrátil slovy: „Ano, postulator může ty navrhl, ale jich ne-delegoval, neustanovil. To učinil soudce a postulator do jeho moci nijak nezasahoval. Postulator mohl nejlépe znáti osoby, k úřadu tomu vhodné, navrhl je a soudce měl úplnou volnost je buď přijmouti neb odmítnouti.“

Z této dvojí ukázky je viděti, jak přísně se spisy v Římě zkoumají.

IV.

A jak to bylo u sv. Jana Nep.?

Zemřel smrtí mučednickou r. 1393, tedy už po r. 1170, od kteréž doby svatořečení vyhrazeno bylo papeži. O jeho prohlášení za blahoslaveného po příp. za svatého jednalo se až po r. 1634, tedy po vydání dekretů Urbana VIII. Že k jednání tomu dříve nedošlo, je pochopitelno; nemohlo se o tom jednati ani v bojích husitských v st. XV. ani v bouřích protestantských v stol. XVII. A po r. 1634 byly tu již normy nové, jednání beatifikační velice zatěžující.

Jisto bylo, že sv. Jan Nep. hned po své smrti jako světec uctíván byl. Bylo tudíž nejprve dokázati, že úcta veřejná byla mu vzdávána už před r. 1534 a to za souhlasu biskupů, ač úcta ta v Římě dosud povolena nebyla.

Byl to tedy případ výjimečný a měl býti zaveden řádný proces „super casu excepto seu cultu publico Joanni Nep. ab immemorabili tempore exhibito“.

Ale nová ustanovení o tom se dosud nevžila, prakse o tom se dosud neustálila, čímž povstaly u věci samé různé zmatky, a to tím spíše, že v Praze nebylo dobře známo, jak bude římská kurie nařízení Urbana VI. prováděti. Oč se má u apoštolské Stolicе nejdříve žádati? Čím, kde a jak se má začít? Stále se mysliło, že stačí podati žádost do Říma. O svatořečení Jana Nep. zasazovali se císař Ferdinand II. s kardinálem Harrachem; usiloval o to císař Leopold I. s arcibiskupem Sobkem, jehož k tomu pohnuly naléhavé prosby hraběte Václava Sternberka. Největší ovšem zájem měla na tom kapitola sv.-Vítská, která r. 1675 vyslala za tím účelem do Říma svého členu, kanovníka Křišt. z Talmberka, aby osobně pokračoval v dřívějších pokusech. Talmberk předložil římské kurii obšírný spis o úctě Jana Nep., podepsaný celou kapitolou. Ale ani toto podání kapitoly ze 14. září 1675 nemělo úspěchu.

Byloť pokládáno v Římě za pouhou žádost, kterou kapitola činí ve svém vlastním zájmu. Když po 10 letech arcibiskup Waldstein do Říma poslal kanovníka Makaria se zprávami o stavu arcidiecése, zplnomocnila kapitola Makaria, aby se v Římě věci ujal a se tam pozeptal, jak by se svatořečení Jana Nep. nejsnáze dosáhlo. Ale ani kanovník Makarius nepořídil nic.

R. 1697 získala kapitola kněze Jana Jindř. Bartla, mistra svobodných umění, a dala mu řádně vyhotovené plnomocenství (mandatum procurae), aby se věci jako prokurátor (postulator) ujal a potřebné řízení započal. Bartl také sbíral materiál o životě sv. Jana Nep., o jeho úctě atd. Ale když se později stal kanovníkem v Kr. Hradci a gener. vikářem tamže, nemohl se již věcí tou obírat a proto sebrané doklady zaslal r. 1708 kapitole sv.-Vítské. Doklady ty však nebyly sepsány v předepsaném právním způsobu a proto neměly valné ceny.

R. 1707 poslal arcibiskup Breuner společně s kapitolou do Říma kněze Jana Hložka z řádů Theatinů. Ten měl doporučující list císaře Josefa I. a měl osobně jednat o věci Jana Nep. Ale r. 1710 zemřel arcibiskup Breuner a věc zase uvázla.

Jedině správná cesta nastoupena až za arcibiskupa

Ferdinanda z Khuenburku, když na radu Prospera de Lambertini, potomního to papeže Benedikta XIV., ustanovena byla v Praze 13. listopadu 1715 zvláštní komise t. j. soudní tribunál, který měl provést dvojí proces a to: 1. o svatém životě a mučednické smrti Jana Nep. a 2. o nepamětné úctě témuž světcí prokazované.

Tak se celá věc konečně dostala na pravé koleje. Jak byl soud ten sestaven? Předsedou byl světící biskup a gener. vikář Daniel Jos. Mayer z Mayern, probošt sv.-Vítský, jemuž přiděleni Jan Steiner, doktor bohosloví, Frant. A. Langer, doktor práv a později Maxm. Větrovský, doktor bohosloví, namísto onemocnělého Steinera. Kapitola sv.-Vítská jmenovala 28. května 1715 univ. profesora JUDra Bernarda J. Germetena prokurátorem procesu. Promotorem fidei (fiskálem) obhájcem víry, jmenoval arcibiskup JUDra. Jana F. Blovského. Zápis o tom učinil Matěj V. Jelínek, farář u sv. Jindřicha. Notářem jmenován Jan Grüner, arcibisk. tajemník. Poslové určeni dva.

Svědků vyslechnuto celkem 49 v Praze v arcibisk. kapli, mimo to 3 v Olomouci a 3 ve Vídni u tamních církevních soudů.

Jména, stav a věk těchto svědků viz v knize dra. Borového na str. 60—61. Svědkové byli ze všech vrstev společenských, kněží i laikové, muži i ženy, vznešení i prostí, mužové nad hrobem, jeden 90letý, jiný 89letý.

V soudních spisech jsou zaznamenány výsledky všech jednotlivých. Bedlivě jsou uvedena jejich jména, stav, věk, dále kdy byli navrženi k svědectví, kdy oběsláni, kdy přísahali a vyslýcháni byli. Snad bude zajímati jmenovati zde aspoň několik z nich.

Byli mezi nimi tajní radové: hrabě Václav Vratislav, hrabě Fr. Přehořovský, hrabě Leopold Trautmannsdorf; JUDr. a MUDr. Jan Löw z Ehrlsfeldu, Václav Hložík, nejvyšší zemský písař, P. Fr. Kasinus, T. J., Mater Anna, představená Uršulinek, Jiří Hrubeš, měšťan pražský, Jan Petzker, měšťan pražský, Jiří Pezman, konšel Nov. města pražského, Jakub Saghtaller, rovněž

konšel, P. Hložek, Theatin, Dr. Leopold Šinko, Augustinián, P. Jan Libertin, T. J., Marie Záhořanská, měštníka pražská, Frant. Wetzker, apelační rada, chirurg Antonín Ehring, Pavel Očenášek (90letý), Kašpar Švančara, Václav Lešetický, Jan Passer, děkan v Nepomuku, Josef Jager, měšťan pražský, atd.

Článků, o nichž byli vyslyšáni, bylo celkem 87, které pak rozvedeny v 285 otázek. Svědkové všichni vypovídali souhlasně, že se od pradávna udržuje v lidu pověst o svatosti života Jana Nep. a o jeho mučednické smrti, jakož i o zázracích, které se na jeho přímluvu udály. Tak na př. 23. svědek Pavel Očenášek, 90letý, při výslechu dne 8. února 1724 na otázku, odkud ty věci o Janu Nep. ví, vypovídal přísežně takto: „Můj otec Jan Očenášek, měšťan nepomucký, zemřel u věku přes 80 let. Tak i jeho matka Anna, má babička, dožila se více než 80 let. Ale i od jiných starců hodnověrných hned od malička jsem to slýchal. Zejména od Ondřeje Ebrle, konšela, přes 80 let starého. Také od Václava Klaua, konšela, více než sedmdesátiletého. Také od Karla Rataje, konšela osmdesátiletého, od Karla Klementa, primasa nepomuckého, též více než osmdesátiletého. Taktéž od Jiřího Sneidera, konšela, myslím, víc než osmdesátiletého. Dále od sedmdesátiletého Jiřího Fantidy, konšela, od Jiřího Benetky, starce sedmdesátiletého. Také od Erasma Šlechty, měšťana, více než osmdesátiletého. A taková byla o tom vůbec pověst všeobecná.“

Knih o sv. Janu Nep. se zmiňujících prozkoumáno celkem 40.

Opisy výňatků o Janu Nep. srovnány s originály a ověřeny, při čemž fungoval místo onemocnělého faráře Jelínka jako notář sakristián Václav Konst. Potůček. Zhotoven opis celého procesu a zapečetěn pečeti tří soudců 25. ledna 1719.

České a německé výpovědi svědků překládal v Římě P. Vojtěch Pubetz, zpovědník u sv. Petra. Fr. Tomáš Brabant, Dominikán, srovnával překlad s prvopisem. I kapitola i arcibiskup prosili posv. kongregaci obřadů,

aby dovolila zavéstí další jednání u věci té a k účelu tomu aby zřídila zvláštní komisi.

A o tuto otázku teď šlo: Má se ustanoviti zvláštní komise o věci Jana Nep. nebo ne.

O tom se měl vysloviti především obhájce víry a tím byl učený kanonista Lambertini, jemuž proto celý proces odevzdán, by jej prozkoumal.

Lambertini shledal proces celkem správným a platným. Co do formy vytkl jen, že předseda soudu, jsa sám delegován od arcibiskupa, neměl práva subdelegovati generální vikáře v Olomouci a ve Vídni k výsledku tamních svědků. U věci samé neměl vážných výtek. Ale jeho první námitku dobře vyvrátil písemně zastance věcí kanonisačních Franchelucci tím, že to nebyla žádná subdelegace, nýbrž žádost soudce pražského, jemuž celá věc byla svěřena, aby řečení gener. vikáři šetření příslušné provedli. Podobně vyvrátil i ostatní pochybnosti, které měl obhájce víry.

A tak příznivě rozřešena platnost procesu a spolu vysloveno, že možno započítí další řízení. Podotknouti sluší, že se z celého procesu v Římě učiní *summarius* t. j. krátký souhrn neboli výtah (přehled všech podstatných věcí procesu). Sumář se vytiskl a podělení jeho výtisky všichni členové sboru obřadního.

R. 1720 započal arcibiskup Khuenburg na radu Lambertiniho z moci své druhý proces, jímž se mělo dokázati, že úcta k sv. Janu Nep. byla prokazována od nepaměti t. j. před r. 1534 a že tudíž jde o případ výjimečný, vyňatý bulou papeže Urbana VIII. Dr. Germeten byl zase postulátorem, dr. Blovský obhájcem víry, biskup Mayer předsedou soudu. Svědků vyslechnuto 16, z nichž 5 vypovídalo již v dřívějším procesu.

Vyslechnuti byli o 24 člancích, rozvedených v 123 otázek. Jména svědků viz u Borového na str. 62. V soudním řízení byly bedlivě zachovány všechny příslušné normy: zhotoven ověřený opis, napsán o tom protokol, schránka opisu zapečetěna; k ní připojena

zapečetěná obálka, podepsána arcibiskupem atd. jako při procesu prvním.

Po skončení procesu arcibiskup Khuenburg z vlastní moci na základě soudního řízení pronesl rozsudek, že sluhovi Božímu Janu Nep. od nepaměti úcta jako světci skutečně byla prokazována. Rozsudek ten dán v Praze 9. dubna 1720. Arcibiskup žádal zároveň, aby rozsudek ten byl v Římě schválen a aby zařízeno bylo další jednání, by Jan Nep. byl kanonisován.

Spisy obojího procesu nesl do Říma Ludvík Steyer, prelát arcijáhen kapitoly sv.-Vítské, na jaře r. 1720.

V.

Ještě před tím, a to 15. dubna 1719 byl z rozkazu arcibiskupa Khuenburga otevřen hrob sv. Jana Nep. Byla-li při celém dosavadním šetření zachovávána všemožná přesnost a až úzkostlivá svědomitost i důkladnost, sluší přiznati, že všeho toho dbáno měrou ještě zvýšenou při otevření hrobu světcova. Přítomen byl arcibiskup Khuenburg, čtyři preláti sv.-Vítští, postulátor Germeten, obhájce víry JUDr. Blovský, dva znalci starožitností: kanovník a farář Hammerschmid a farář Potůček, dva dvorní kaplané arcibiskupovi, tři lékaři a dva ranhojiči, ale též rozliční řemeslníci jako: zedníci, kameníci, zámečníci, truhláři, kováři, kterých bylo potřeba k otevření hrobu. A všichni ti muži vykonali do rukou samého arcibiskupa přísahu, že jen pravdu mluvíti budou a před skončením soudního jednání pomlčí o všem, co zde uvidí neb uslyší. Pak se dveře velechrámu uzavřely a arcibiskup sám veřejně, hlasitě a všem srozumitelně ohlásil, že v klatbu papežskou, vyobcování z církve upadají skutkem samým a tedy bez zvláštního teprv vynesení všichni jakéhokoli stavu a důstojnosti, ať duchovní ať laikové, kteří by se opovážili anebo si troufali, třeba i ze zbožného úmyslu, něco z hrobu nebo z těla, oděvu neb schránky Jana Nep. vzíti neb odstraniti nebo k tomu přidati neb podstrčiti. A kdo by se něčeho takového dopustil, že nemůže dosáhnouti roz-

hřešení z klatby té leč od samého papeže nebo jen na lůžku smrtelném.

Jako ostrý meč břitká jsou slova prohlášení toho a musila se zajisté hluboce dotknouti všech přítomných a otrásti jejich svědomím.

Možno si mysliti, že by se někdo z nich odvážil jednatí proti tomu?

Možno si mysliti větší ještě opatrnost při dalším jednání?

Pak teprv se přikročilo k otevření hrobu, při čemž se brzo přišlo na neporušený jazyk sv. Jana. A s jakou podrobností byli pak vyslýcháni lékaři, a to každý zvlášť: Jan Fr. Lev z Erbsfeldu, doktor filosofie a lékařství, nejstarší profesor lékařství na vysokých školách pražských; dále Ph a MUDr. Jan K. Puchmann, pak doktor chirurgie Šebestián Fuchs; mimo ně pak ještě ranhojiči Jan J. Schutrbrett, Ferd. Schobr. Celé to vyšetřování trvalo od 9. hod. ráno do 4. hod. odpo. onoho 15. dubna 1719.

O celém průběhu sepsán v náležité formě řádný pravoplatný protokol a připojen k dřívějším procesům, uchystaným pro kongr. obřadní v Římě, které tam odevzal prelát Steyer. Na jeho prosbu přivolil papež Klement XI. dne 26. června 1720 k tomu, aby se nyní v Římě započalo úřední jednání o otázce, má-li Jan Nep. býti prohlášen za blahoslaveného.

Zachováuí jazyka v neporušeném stavu v hrobě 326 let je něco tak neobyčejného a je v tak nápadné spojitosti s příčinou mučednické smrti Jana Nep., že každý musí chtěj nechtěj viděti v tom prst Boží a příznačný důkaz svatosti Janovy.

I očekával by každý určitě, že teď v Římě bez dalších okolků Jan Nep. bude za svatého prohlášen. A to se mohlo očekávati tím více, že v příčině té došlo do Říma 78 přímluvných listů, a to od osob vznešených, od hodnostářů světských i duchovních, a — což zvláště pozoruhodno — i ze zemí vzdálených. Bylo to důkazem zvláštní úcty, které světec náš daleko za hranicemi naší země požíval. O jeho svatořečení prosili císař Karel VI., císařovna Alžběta dvěma dopisy, král polský August,

kardinálové Schoenborn, Csachy, Alsatia, Althan, velkovévoda Elrurie, kníže-arcibiskup Lothar z Mohuče, arcibiskup Jos. Klemens z Kolína, Bedřich kníže Saský, Marie Josefa. arcikněžna rakouská, Ferdinand arcibiskup pražský čtyřmi dopisy, arcibiskup Vratislavský Frant. Ludvík, biskup Vídeňský Sigismund, biskupové Münster-Paderbornský, Basilejský, Freisingský, Eistädtský, Kr. Hradecký, Litoměřický (3 dopisy), Brixenský. Dále kapitoly Litoměřická, Kr. Hradecká. Mimo to generální představení mnohých řádů a řeholí. Ale prosebné dopisy zaslaly k sv. Otcí i také university, a to: pražská, vídeňská a vratislavská. Není-liž nápadno, že mezi žadateli bylo tolik prosebníků německých, kteří jinak velkou lásku k Čechům zajisté nikdy neprojeví. A co řekneme tomu, že o svatořečení Jana Nep. prosila i rada Starého, Nového i Menšího města pražského, a to třikrát: snažně, snažněji a nejsnažněji. Dopisy rady Starého města jsou dány 28. března 1720, 5. listopadu 1720 a 3. února 1721. Takové bylo smýšlení tehdejší Prahy. Kdo vysvětlí, že tak různorodí činitelé, panovníci, kardinálové, církevní hodnostáři, university a jejich učenci, konšelové města — Češi i Němci — v té věci se svorně shodovali a vesměs o svatořečení Jana Nep. usilovali? Není-li to podivuhodné? Kdo mohl mít tak účinný vliv na osoby a korporace tak významné a tak různorodé? To stojí věru za uvážení.

Všechny ty přímluvné listy účinkovaly jen do té míry, že jednání v Římě se urychlilo. Ale jinak šlo všechno ustálenou cestou. Dne 6. listopadu 1720 ustanovil papež Klement XI. za zpravodaje u věci té kardinála Bedřicha hr. Althana. Kardinál Althan svědomitě a pilně sebral všechny dějepisné důkazy, prozkoumal je a připravil všechno, čeho bylo potřebí, načež věc tu předložil sboru obřadnímu k posouzení. Rozumí se samo sebou, že o věci té musil býti slyšen obhájce víry Lambertini, který s úzkostlivostí snad až přepjatou vyhledával námitky proti jednotlivým důkazům úcty Janu Nep. vzdávané a důkazy ty aspoň zeslabiti hleděl. Námitky jeho vyvrátil všechny obhájce věci kanonisačních Franchelluci. Sbor sv. obřadů konal řádné sedění

15. března 1721 a tu po návrhu zpravodaje Althana na otázku: „Zdaž se má potvrditi soudní výrok nejdůst. arcibiskupa pražského, vyneseny o veřejné úctě od ne-paměti vzdávané Janu Nep.“, odpověděli kardinálové jednohlasně: ano; soudní onen výrok budiž stvrzen, schválí-li usnesení to sv. Otec.

Mezitím však papež Klement XI. zemřel. Musilo se tedy čekati na volbu nového papeže, jímž zvolen Innocenc XIII. Tomu tedy předložil tajemník kongr. obřadní 31. května 1721 ono usnesení sboru, které Innocenc téhož dne schválil.

A tak konečně po 328 letech byla úcta Jana Nep. od sv. Stolice mocí apoštolskou stvrzena t. j. Jan Nep. byl 31. května 1721 prohlášen za blahoslaveného.

Kapitola sv.-Vítská usilovala o to již od r. 1675 a dosáhla teprv po 46 letech aspoň z části splnění své dávné touhy.

Jakmile se arcibiskup Khuenburg dozvěděl o prohlášení Jana Nep. za blahoslaveného, předložil prostřednictvím preláta Šteyera v Římě další prosbu, aby posv. sbor obřadní dovolil konati kněžské hodinky a mši sv. ke cti bl. Jana Nep. Žádost tu vřele podporoval císař Karel VI., dále král polský a mnozí arcibiskupové a biskupové. A skutečně kongragace přivolila 7. června 1721, aby se každoročně 16. května směly konati hodinky a sloužití mše sv. ke cti blahoslaveného mučedníka Jana Nep. a aby se v Čechách den ten směl slaviti jako svátek dvojný, v zemích říše rakouské a v Německu jako svátek polodvojný. Spolu dovoleno, aby se tělo bl. Jana Nep. smělo z hrobu vyzvednouti a podle zdání arcibiskupova na oltáři vystaviti. Tento dekret kongregace stvrdil Innocenc XIII. dne 25. června 1721.

Nadšený jásot, s jakým zpráva o tom byla přijata, a velkolepé i četné slavnosti, které se pak na mnohých místech pořádaly, jsou makavým důkazem, jak hluboko byla v lidu českém zakořeněna úcta a důvěra k bl. Janu Nep. Ale lid žádal ještě více; chtěl míti svého miláčka mezi světci; chtěl, aby byl kanonisován.

VI.

Ale podle římské praxe vyžadovalo se, aby uplynulo aspoň deset let, než by se přikročilo k řízení kanonisačnímu. Tu však papež Innocenc XIII. podal důkaz jednak své úcty k bl. Janu Nep., jednak své lásky k českému národu tím, že již 30. července 1724 dovolil, aby se mohlo pokračovati v příčině kultu svatojanského.

Tak došlo k procesu třetímu u věci té. Tentokrát byl to proces apoštolský a šlo v něm o zjištění mučednické smrti sv. Jana a zázraků na jeho přímluvu. Soudcové byli tenkrát z Říma jmenováni a to: světící biskup a probošt Mayer, arcijáhen Jan Mořic Václ. Martini, dále kanovníci Lanckisch, hr. Sporek a Libertin. Předsedou soudu byl sám arcibiskup Khuenburg. Postulátorem byl JUDr. Jos. Hoffmann, advokát a dvorský rada; obhájcem víry jmenován z Říma JUDr. Blovský, aktuárem notář Jan Ritter. Z Říma zaslán 16. září 1722 zvláštní návod, podle něhož se mělo postupovati. Arcibiskup stanovil první schůzi na 12. března 1723. Výslechy svědků daly se v arcibiskupské kapli a protáhly se až do 9. února 1725. Vyslechnuto celkem 54 svědků a to: 20 týchž jako v 1. procesu, 11 jako v 2. procesu, 3, kteří byli vyslýcháni v 1. i 2. procesu, a 20 nových. Otázky byly podobné těm, které byly dávány v prvních dvou procesech. Nezbytnou podmínkou bylo nyní zjištění aspoň dvou zázraků.

Při šetření v Praze bylo mimo četná podivuhodná vyslyšení proseb na přímluvu sv. Jana Nep zjištěno osm zázračných případů, z nichž přijaty tyto čtyři: 1. neporušenost jazyka, 2. jeho naběhnutí a změna barvy; 3. náhlé uzdravení Anny Krebsové z paralysy a atrofie a 4. záchrana od utopení Rozalie Hodánkové.

O prvním zázraku byla zde již řeč. Zázrak druhý udál se 27. ledna 1725, když soudcové a 19 svědků prohlíželi relikvář s jazykem sv. Jana Nep. Relikvář byl zapečetěný, pečetě shledány neporušeny, pak byly odtrženy a jazyk vyňat, položen na polštářík; všichni

přítomní si jej prohlédli a viděli, že byl jaksi suchý a šedé neživé barvy; všichni stvrdili totožnost jazyka s oním, jež viděli r. 1719. Najednou začal jazyk nabíhati, až dostal do tří čtvrtin červenou barvu a jiné vlastnosti, jaké má jazyk živý. A barvu tu podržel, když jej dali do světla, do stínu neb jinou zkoušku s ním dělali. Přítomní lékaři žasli nad zjevem tím, který si nijak vysvětliti nedovedli.

3. Terezie Krebsová vyvrkla si úderem palec levé ruky, což mělo hrozné následky; ruka celá zchromla, celé rámě zeschlo, pěst sevřena k ruce jako kapesní nůž. Všechno léčení bylo marné, ruka byla těžká jako cent a zdálo se, že nezbývá už nic jiného, než ruku odnítí. Krebsová vzývala sv. Jana Nep., postila se 9 dní, denně přijímala Tělo Páně a hle! Po třetím sv. přijímání jako by do ní nový život vjel, vše bylo ohebné, levá ruka taková jako pravá, Krebsová náhle a zcela uzdravena. To se událo roku 1701.

4. Zázrak se šest a půl roku starou Rozalií Hodánkovou stal se 22. února 1718. Táž spadla pod mlýnská kola a byla zachráněna od utopení i od rozmačkání kolem — proti všemu lidskému pomyslu; na přímluvu sv. Jana Nep., jehož dítě o pomoc prosilo. Výslech svědků o tom začal 22. února 1724.

V průběhu procesu shledávány další dějepisné zprávy a důkazy úcty k sv. Janu Nep. Dne 23. února 1725 začalo se se čtením opisu protokolů, opis srovnán s prvopisem, až pak 22. června 1725 za posla do Říma ustanoven Ph. Dr. Jan Frick, arcib. kancléř. Listina o tom přiložena, všechno zapečetěno, vloženo do krabice, ta opět zapečetěna pečetěmi soudců a arcibiskupa Khuenburga. Tím skončen třetí proces o sv. Janu Nep., zařízený tentokrát z moci apoštolské.

Ale když Dr. Frick proces v Římě odevzdával, shledáno, že pečetě na vnějším obalu jsou poškozeny, pečetě však na vnitřním obalu zcela neporušeny. Benedikt XIII. dovolil 30. července 1724, aby sbor obřadní spisy otevřel. Poněvadž dosavadní zpravodaj hrabě Althan dlel mimo Řím, ustanovil Benedikt XIII. 23. srpna 1725 zpravodajem kardinála Alvara Cienfuegesa.

Dr. Frick byl pak z Říma odvolán a kanovník hrabě Sporek ustanoven postulátorem. Sbor obřadní rozhodl 16. února 1726, že se o kanonisaci Jana Nep. v řádném sedění jednati může i bez poradců téhož sboru, schválili tak sv. Otec. Ten pak vyslovil svůj souhlas 23. března 1726. Tentokrát obhajovali proces Jan Francheluci a Karel Albert Cavalchini, papežští advokáti. Obhájcem víry byl Lambertini, který podal hojně námitek. Bylo zřejmo, že probírá proces takřka slovo za slovem a až úzkostlivě pátrá po každé maličkosti, z které by mohl učiniti námitku.

Z dlouhého jeho referátu buďž zde uvedena aspoň jedna námitka, týkající se zázračného nabíhání jazyka sv. Jana Nep. Ono nabíhání mohlo prý se státi dotekem rukou mnoho lidí, od svící rozsvícených a také tu mohla působiti zbožná obrazotvornost. Ale námítky ty skvěle vyvrátili slavní profesoři římsí Assalti a Cocchi: nabíhání některé části lidského těla může se státi jen, pokud člověk žije, když ona část je spojena s celým tělem a když je naplněna tekutinou, vodou nebo krví. Jazyk sv. Jana byl však přes 300 let oddělen od těla, zůstal neporušen, z nenadání nabíhal krví, a zbarven byl jasnou červeností. To nelze přirozeným způsobem vysvětliti, ani to ne, že jen tři čtvrtiny jazyka naběhly a proč ne i čtvrtá část, ač byla stejně ohebná a krví přístupná? Znalci nemohli se klamati odraženým světlem, neboť naběhnutý jazyk zůstal stejně červený na slunci i v stínu a ve všech polohách. A pak proslulí lékaři nemohli se mýliti a také se nenechali oklamati fantasií. Přítomno bylo celkem as 30 lidí, kteří to všichni viděli. Těch svící mnoho nehořelo; ostatně byl tenkrát tuhý mráz. Naběhnutí ono nebylo preludem; dívali se na ně lidé vzdělaní a četní atd.

Podobně byly důkladně vyvráceny všecky námítky i v příčině ostatních tří zázraků.

Pětičlenná komise kardinálů (Orighi, Belluga, Salerus, Cienfugos a Pipia) za přítomnosti obhájce víry Lambertiniho a tajemníka sboru obřadního Tedeschiho, rozhodla 9. ledna 1728, že mučednictví a jeho příčina jsou tak dokázány, že možno již projednávatí zázraky

ty. Nález ten potvrdil Benedikt XII. dne 12. ledna 1728. Již pak se teď jednalo o brzkou kanonisaci. Ale ještě se musilo připravit všechno, aby se mohl vynésti rozsudek o zázracích. Proto byl vypracován nový spis v Římě r. 1728. Úřad zpravodaje převzal zase kardinál Althan, který dosáhl toho, že se 28. září konala první schůze v příčině uznání oněch čtyř zázraků. Druhá schůze byla 7. prosince 1728, třetí pak 11. ledna 1729. A v té konečně byly 12 kardináli a 20 rady po čtyřhodinovém rokování v přítomnosti sv. Otce Benedikta XIII. ony čtyři zázraky uznány. Sv. Otec se modlil osm dní o přispění Boží a 18. ledna po službách Božích promluvil sám o prvomučedníku zpovědního tajemství, jakož i poručil vydati dekret o zázracích. Dne 15. února 1729 jednalo se v poslední schůzi kardinálů před sv. Otcem o tom, může-li se bezpečně přikročiti ku kanonisaci blah. Jana Nep. Obhájce víry Cavalchini, titul. biskup Filipenský, nečinil žádných námitek, proto bylo rozhodnuto: ano. A sv. Otec rozhodnutí to schválil 16. února 1729.

Dne 8. března 1729 konal papež veřejnou konsistoř, při níž konsistorní advokát Valenti prosil o kanonisaci blah. Jana Nep., o čemž kardinálové hlasovali. Dne 10. března byla druhá konsistoř, v níž kardinál Costa, jakožto viceprefekt obřadního sboru, podával zprávu a kardinálové na otázku sv. Otce, má-li se kanonisace konati, odpověděli: ano. Současně uděleny odpustky těm, kdo se budou modliti o vnuknutí Boží v příčině té. Preláti všichni pozváni na sobotu 19. března na 6. hod. ranní. Poručeno též, aby v 8 hodin po výstřelu na hradě sv. Anděla, jakmile se ozve zvon na kapitolu, se zvonilo všemi zvony v celém Římě celou hodinu.

V památný pak den 19. března 1729 konala se v chrámu sv. Jana v Lateráně, nádherně ozdobeném, slavná kanonisace se všemi velkolepými obřady. Kardinál Althan prosil jménem císaře Karla VI. a celého království Českého, aby sv. Otec prohlásil bl. Jana Nep. za svatého. Prosbu tu opakoval třikrát: snažně, snažněji a co nejsnažněji. A sv. Otec po každé sestoupil s trůnu a vroucně se modlil, načež pak povstal a pro-

hlásil: Ke cti svaté a nerozdílné Trojice, k povýšení víry katolické a k rozkvětu náboženství křesťanského, mocí Pána našeho Ježíše Krista, sv. apoštolů Petra a Pavla i naší, po předchozím zralém uvážení a po modlitbě o přispění Boží i na radu ctihodných bratří našich kardinálů sv. církve římské, patriarchů, arcibiskupů a biskupů zde přítomných, ustanovujeme a prohlašujeme bl. Jana Nep. za svatého a klademe ho do seznamu svatých, stanovíme, aby jeho památka veškerou církví každého roku dne 16. května zbožnou úctou se slavila, ve jménu † Otce, † Syna i † Ducha svatého Amen.

Konsistorní advokát Valenti vyzval protonotáře apoštolské, aby o tomto prohlášení sepsali úřední listinu. Kardinál Althan požádal sv. Otce, aby rozkázal vypraviti bulu papežskou, kterouž by sám podepsal.

Líčení kanonisační slavnosti není účelem těchto řádků ani podrobný popis všech těch oslav, které se pak r. 1729 v Čechách a jinde konaly. Papežská bula o kanonisaci sv. Jana Nep. „Christus Domini“ dána jest u sv. Petra 19. března 1729. Papež ji podepsal slovy: Já, Benedikt, církve katolické biskup; spolu ji podepsalo 36 kardinálů. Církevní hodinky a mešní formulář o sv. Janu Nep. byl po mnohých opravách schválen konečně 13. dubna 1741. Dvorním dekretem Marie Terenzie na žádost arcibiskupa Příchovského byl 21. listopadu 1771 uznán den sv. Jana Nep. za svátek zasvěcený v Čechách. Lidé sami si to ostatně vynutili tím, že toho dne nepracovali, služby Boží navštěvovali a k hrobu sv. Jana do Prahy v průvodech putovali. Svátek sv. Jana Nepom. 16. května, stal se nejslavnějším svátkem lidu a spolu svátkem národním, sv. Jan Nep. pak vedle sv. Václava nejpopulárnějším naším světcem. Opomineme-li zmíniti se o jiných oslavách, to aspoň budiž zde uvedeno, že ve velechrámu sv. Víta bylo po svatořečení Jana Nep. od 9 do 16. října 1729 slouženo 3280 mší sv., tedy denně přes 400, a to od kněží nejen z Čech, Moravy a Slezska, ale i ze vzdálených zemí jiných. Kostelů zasvěcených sv. Janu Nep. v Čechách, na Moravě a ve Slezsku je 293, na Slovensku 84.

V Nepomuku samém slouženo bylo v témžet ýdnu 128 mší sv., přišlo tam 49 procesí z okolí a Tělo Páně přijalo 33.050 komunikántů.

VII.

Sv. Jan Nep. byl tedy konečně po 326 letech kanonisován — po mnohých obtížích a překážkách, které ovšem nejsou nijak na úkor úctě, která mu hned po jeho smrti vzdávána byla, jak dokazovaly četné jeho obrazy, sochy, památky a pod. Ale okolnosti časové způsobily samy odklad jeho svatořečení. Byly to především bouře husitské v stol. XV. a pak hnutí protestantské v stol. XVII. Nedostávalo se také o sv. Janu Nep. s o u č a s n ý c h zpráv dějepisných. Psal o něm sice kolem r. 1422 řezenský kněz Ondřej, dále kolem r. 1430 Tom. Ebendorfer, pak dvořením Jiřího z Poděbrad kněz Židek r. 1470, ale klasické svědectví arcibiskupa Jana z Jenštejna z r. 1393 — tedy současné a nad jiné věrohodné — o Janu, doktoru a generálním vikáři, kterak byl krutě mučen a utopen, to bylo v době procesu neznámé, neboť žalobní spis ten papeži do Říma zaslaný byl objeven teprve r. 1752. Mnoho zavinil tu též mylný zápis děkana Jana z Krumlova o Janu Nepom. z r. 1484, s chybným letopočtem 1383, který pak zavládal Hájkovi příčinu, že si vybájl ještě jednoho Jana a zavinil tak další zmatek.

Bylo zajisté zpráv o Janu Nep. po jeho smrti více jakož i různých po něm památek, ale je dobře známo, jak vandalsky ničili husité všechny obrazy, rukopisy a knihy katolické. Tu jistě ztratil se i mnohý doklad kultu Svatojanského,

Značné obtíže, jak již uvedeno, způsobily i dekret Urbana VIII. z r. 1634 a výnos posv. sboru obřadního z r. 1659. Od té doby musilo se přesně rozlišovati, byla-li někomu prokazována úcta od nepaměti t. j. již před r. 1534, a měla-li úcta ta nyní býti dodatečně schválena papežem, anebo nebylo-li důkazů o takovéto nepamětné úctě, měla-li úcta teprv býti povolena na

základě svatosti života apoštolskou Stolicí. Ale jak se to mělo aplikovati u Jana Nep.? Chyběla v tom praxe. Beatifikace je přece jen případem řídkým a kolik lidí mohlo býti do jednání o ní zasvěceno? Proto i kapitola sv. Vítská u věci té tápala zprvu ve tmách a činila chybné kroky; věc sama pak nešla ku předu.

Beatifikační a kanonisační řízení jest až příliš složitě a nesnadné. Jsem úplně přesvědčen, že žádné řízení soudní na světě neděje se s takovou přesností, důkladností a opatrností jako ono.

Žádná kupní smlouva, žádný kontrakt, ba ani žádná smlouva diplomatická nemůže býti psána přesněji, určitěji a podrobněji nežli protokoly beatifikační a kanonisační. Mám za to že smím tak napsati, neboť jsem v tom sám také nabyt zkušenosti, když jsem v jednom procesu takovém zastával funkci aktvára a pak obhájce víry, v jiném pak byl předsedou soudního řízení. A nahlédnuv do procesu Svatojanského v originále i v otiscích shledal jsem, že s takovou pečlivostí veden byl již tenkrát celý ten proces.

V té věci je církev sv. velice přísná a nedbá ohledů lidských, neohlíží se na nikoho a postupuje přesně podle ustálených předpisů.

Nehoršme se proto na ni; ba spíše budme jí za to vděční a budme rádi, že jedná tak svědomitě a přísně. Ostatně případ sv. Jana Nep. není ojedinělý; tak na př. Anežka Česká, zemřelá 2. března 1282, byla za blahoslavenou prohlášena teprv r. 1874. Slavná panna Orleánská Johanna d'Arc, upálená r. 1431, s jejímž beatifikačním procesem se započalo r. 1875, byla za blahoslavenou prohlášena až r. 1909 a za svatou patronku francouzskou teprv r. 1922. A podobných případů je více.

VIII.

Viděli jsme z předchozího líčení, jak přísně se postupovalo v trojím procesu Svatojanském. Přísnost ta mohla by se leckde zdáti až přílišnou. A přece

— co musíme o sv. Janu Nep. slyšeti od nepřátel jeho kultu! „Jan Nep. ani žádný nebyl“. „Byli dva Janové“. „Jan Nep. byl smyšlený svatý“, „Jan Nep. nastrčen od Jesuitů místo Jana Husa“. „Aby měli Češi světce podle svého vkusu, vymyslili si ho.“ „Jan Nep. byl mnohoobročník a lichvář.“ „S tím jazykem jeho bylo to zcela jinak.“ (Ani se mi nechce v zájmu cti českého jména surové urážky o této věci zde uváděti).

Tak a podobně tupen byl kult Svatojanský u nás a marno je všechny ty hrubé lži a výmysly vyvracet. Žádná lež, třeba cčividná, není tak hloupá, tak nesmyslná a tak nejapná, by ji lidé nešířili a jí nevěřili. Nepřátelům kultu Svatojanského je každý prostředek, byť i sebe opovržlivější, dost dobrý, aby jeho užili proti církvi katolické. Tak bylo dosud. Co si asi vymyslí ta zloba letos, kdy budeme oslavovati dvoustileté jubileum svatořečení Jana Nep.? Co se tu zase vyrojí lží a smyšlenek?

Daleko široko, v zemích nejzazších bude letos oslavována památka sv. Jana Nep., budou záviděti naší zemi, že zrodila takového světce, kterým se můžeme před celým světem honositi. A u nás? Budme připraveni na to, že se najdou nepřátelé církve katolické, kteří světce našeho budou tupiti, úctu jeho snižovati, ji i zesměšňovati.

A obranou té úcty Svatojanské budiž spisek tento, v němž by ctitel sv. Jana našel vhodnou odpověď na útoky proti světci našemu. Bude se jistě mluvíti i o jeho jazyku. Nuže: jazyk jeho je dosud zachován a uložen v křišťálové schránce, nádherně ozdobené a uložené v klenotnici svatovítské. Vystavuje se každoročně 16. května na oltáři sv. ostatků ve velechrámu sv. Víta, kde jej může každý viděti. Má nyní podobu zaschlé mycí houby, je rozeklán a ukazuje tak na sobě stopu po naříznutí r. 1725. Není ovšem již barvy červené, je našedlý. Není čerstvý, ohebný. Ale toho není potřebí. Bůh není nucen prodlužovati zázraky. Tehdy r. 1719—1725, když šlo o svatořečení Jana Nep., ukázal Bůh na něm svou divotvornou moc. Jazyk kněze, který neprozradil tajemství zpovědního

shledán po 326 letech neporušený. Vidělo to mnoho svědků, o jejichž věrohodnosti nesmíme ani na okamžik pochybovati. Balsamován nebyl, ani býti nemohl, neboť po jeho smrti r. 1393 se tak státi nemohlo, ani pak kdy později. Bůh chtěl tak pozornost obrátiti na onen nevšední zjev, na onoho kněze. To se stalo, bylo tomu dobře porozuměno a mučedníku zpovědního tajemství dostalo se pak příslušné pocty. Tím dosáhl Bůh účelu svého. Nyní toho není již potřebí. Ale jazyk zachovalý je zde a pisatel těchto řádků jej měl často v rukou.

Chyba byla, že věřící s pochopitelnou dychtivostí bažili po tom, aby směli zázračný jazyk políbiti, a že se jim ovšem s omluvitelnou ochotou k políbení podával. A líbalo jej sta, tisíce, desetitisíce lidí.

Což div, že se stalo, co přijíti musilo, že se totiž jazykem při podávání otřásalo a že hrozilo nebezpečí, že se celý rozdrolí. Proto se musilo podávání jeho k polibku zastaviti. Díky Bohu, že se tak stalo, a to ještě včas.

Nuže, ať si tedy nepřátelé sv. Jana Nep. mluví, píšou, štvou, bojují proti jeho kultu jakkoliv, ať si vymyslí ještě další lži, úštipky a urážky, nenechme se tím másti, nýbrž zůstaňme věrni svému rodáku, svému proslulému světci, který celým světem bude letos zvláště oslavován. Jemu, ochránci cti a dobrého jména, přednášejme své vroucí prosby; prosme ho za sebe, za své milé a drahé, za celý národ náš, za naši vlast.

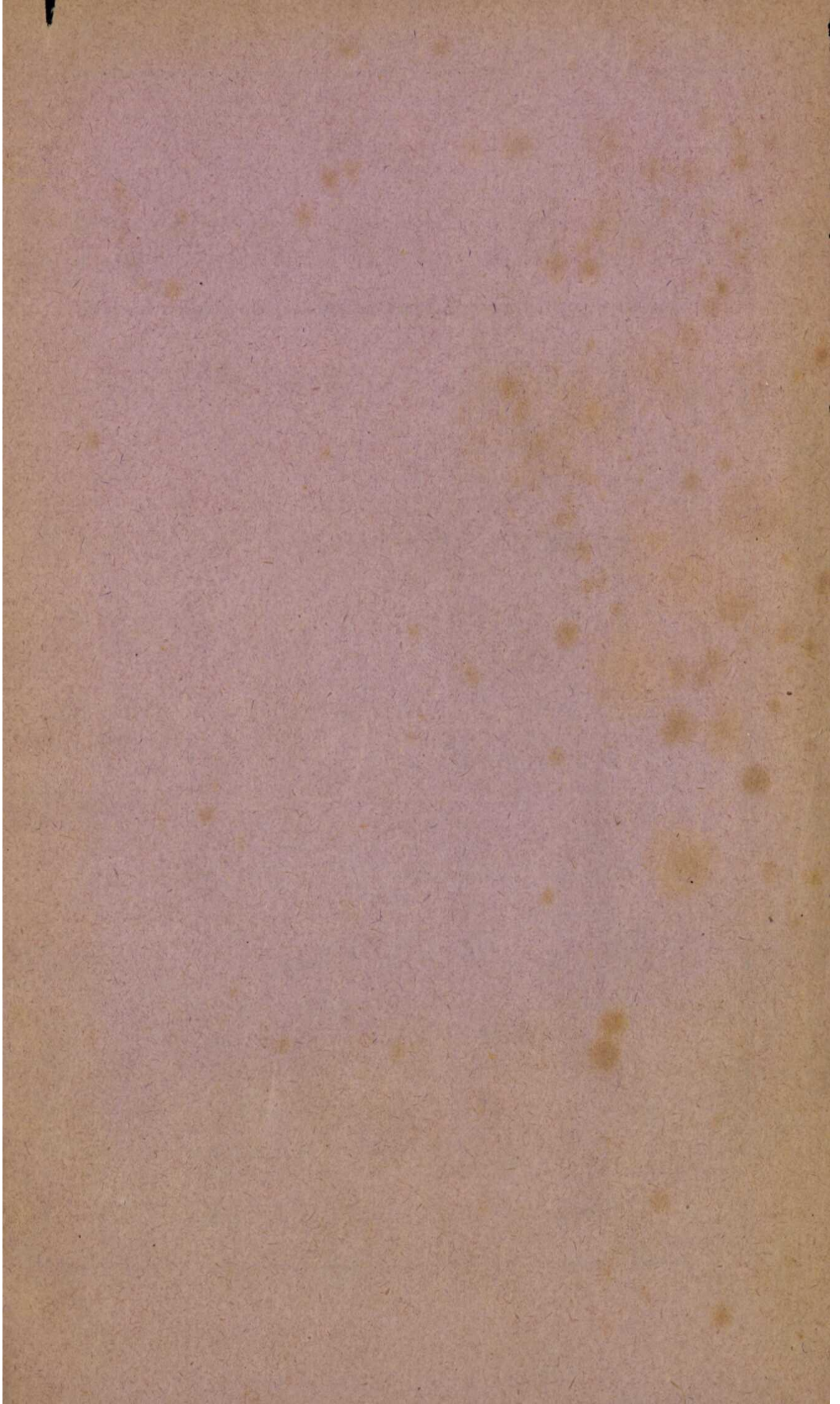
Zbožně říkejme často modlitbu k jeho cti, onu modlitbu, kterou po prvé slavně pronesl o jeho kanonizaci 19. března 1729 papež Benedikt XIII. slovy: Bože, jenž jsi nepřemoženou svátostní mlčenlivostí sv. Jana svou církev novou korunou mučednickou ozdobil, dejž abychom podle jeho příkladu a na jeho přímluvu jazyk svůj na uzdě držíce k blahoslaveným, kteří jazykem neklešli, připočtení byli. Skrze Krista, Pána našeho Amen.

* * *
* * *

Stručné dějiny Dědictví Svatojanského.

Kněz Ant. Hanikýř věnoval r. 1831 jistinu 1000 zl. stř. k založení fondu, pod názvem „Dědictví sv. Jana Nep.“, z jehož příjmů by se vydávaly užitečné knihy v jazyku českém pro katolický lid. Jistinu tu zaslal konsistoři Pražské, žádaje, aby věci té se ujala. Teprve r. 1833 schválila vláda „Základní pravidla“ Dědictví, jež vešlo v činnost teprve po smrti zakladatelově (roku 1833) přičiněním prvního ředitele a redaktora Dědictví metropolitního kanovníka Václava Pešiny roku 1835. První knihou nákladem Dědictví vydanou byl spis Jana Valeriána Jirsíka „Proč jsem katolíkem?“ Pešina staral se nejen všemožně o získávání údů Dědictví, jichž počet, jenž obnášel roku 1846 toliko 1151, zvláště od r. 1847 rychle se množil, takže r. 1857 dostoupil výše 16.492, ale i o utěšenou činnost vydavatelskou, takže možno nazvat jej právem druhým zakladatelem Dědictví. R. 1855 bylo Dědictví od Apoštolské Stolice schváleno a odpustky obdařeno. Po Pešinovi (r. 1857) následovali v úřadě ředitele a redaktora Dědictví: Dr. Innocenc Francel 1858—1862 a Vincenc Bradáč 1862 až 1874; r. 1874 oddělen byl úřad ředitele od úřadu redaktora. V úřadu ředitele vystřídali se: Karel Schwarz 1874—1884, Dr. Kl. Borový 1884—1895, Dr. Jan Nep. Sedlák 1896—1908, Dr. Josef Tumpach 1909—1916; v úřadě redaktora: František Srdínko 1874—1906 a Dr. Ant. Podlaha 1907—1916; od r. 1916 zastává úřad ředitele i redaktora Dr. Ant. Podlaha. Počet členů obnášel roku 1860: 21.188, r. 1870: 24.792, r. 1880: 26.419, r. 1890: 27.830, r. 1906: 29.965. Od r. 1854 do 1906 vydávána byla každého roku pouze jedna vázaná kniha;

od roku 1907 do 1920 vydáváno každého roku několik nevázaných knih rozmanitého obsahu. Roku 1907 bylo 30.343 údů, r. 1920: 39.575, r. 1927: 40.882; z nich jest na živu asi 13.000. — Pro drahotní svízele poválečné bylo nutno zvýšiti roku 1920 členský vklad z 20 Kč na 45 Kč, r. 1922 na 80 Kč, pro rody, školy a knihovny z původních 40 Kč na 170 Kč; mimo to jest každý člen každého roku při vyzvednutí podílu povinen zapraviti v příslušném knihkupectví (v Čechách u B. Stýbla v Praze, na Moravě u R. Prombergra v Olomouci a K. Winikera v Brně) 2 Kč ve prospěch Dědictví a knihkupci za vydání podílu 50 hal. Přes nesmírné zdražení tisku vychází každého roku několik knih jako podíl, a mimo to i několik knih ve prospěch Dědictví. Po převratu mělo Dědictví svého jmění na 400.000 Kč, z čehož roční důchod jest skrovný vzhledem k tomu, že Dědictví potřebuje ročně na 80.000 Kč. Činnost Dědictví udržuje se tedy většinou soukromou obětavostí ředitele Dědictví, výtěžkem z prodeje starších knih a ze vkladů členů nově přistupujících. — Zásluhy Dědictví o církev katolickou v zemích českých jsou veliké: valná část důležitých spisů nábožensko-poučných vyšla jeho nákladem; mimo to vykonalo Dědictví knihami svými veliký úkol i na poli národním, posiluje jimi v lidu vědomí národní, a to zvláště v krajinách poněmčovaných. Kéž by Dědictví nalézalo hojně štědrých příznivců, aby vždy víc a více mohlo rozkvétati!



Podporujte

Dědictví Svatojanské!

Knihy „Dědictvím“ vydané tvoří
vzornou knihovnu katolickou!

Přistupujte za členy
(vklad 80 Kč jednou pro vždy!)

Kupujte a rozšiřujte knihy „Dědictvím“ vydané!

*Šiřte různá vydání Písma svatého,
která vyšla péčí „Dědictví“.*

(Dosud vyšly 4 svazky velkého vydání, otisky jednotlivých Evangelii, kapesní vydání Nového zákona, Žaltář)

Žádejte ceník!

Přihlášky a objednávky přijímá

Ředitelství
DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO

v Praze-IV., Vikářská ulice čis. 35.